

PODPORA SPREVÁDZANIA ŽIAKA STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLY

Verzia 1.0

November 2019

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ
PROGRAM
ĽUDSKÉ
ZDROJE

štátny inštitút
odborného
vzdelávania

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja
v rámci Operačného programu Ľudské zdroje. www.esf.gov.sk; www.minedu.sk; www.siov.sk

Národný projekt: Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP

Podpora sprevádzania žiaka strednej odbornej školy

Vydal: Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre Štátny inštitút odborného vzdelávania v rámci NP Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP.

Výstup odbornej činnosti v rámci aktivity 4.5.1., verzia 1.0, Bratislava, november 2019, počet strán 52 strán (61 NS)

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

Dôležitá správa pre osoby, ktoré nie sú oprávnené na prístup k tejto správe

Túto metodiku vypracovali spoločnosti **Centire s.r.o.** a **TRANSFER Slovensko spol. s r.o.** pre **Štátny inštitút odborného vzdelávania** (ďalej len „Klient“) na základe a za podmienok stanovených v Zmluve o poskytnutí služieb pre vykonanie diela „**Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP**“ zo dňa 23.07.2019 a bola vykonaná v súlade s pokynmi nášho Klienta, ktorý si ju objednal, na základe jeho zadania, a to výhradne v jeho prospech a pre jeho potrebu, a nemusí obsahovať všetky postupy, ktoré môžu byť považované za nevyhnutné inými osobami.

Spoločnosti Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. nepreberajú žiadnu zmluvnú či inú zodpovednosť a neručia za žiadne straty, škody, ani výdavky akejkoľvek povahy vzniknuté akýmkoľvek použitím tejto štúdie zo strany inej osoby.

Vážený pán Němec,

túto metodiku vypracovali spoločnosti Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre Štátny inštitút odborného vzdelávania na základe a za podmienok stanovených v Zmluve o poskytnutí služieb „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP “ (ďalej len „Zmluva“) zo dňa 23.07.2019 a jej obsah je dôverný. Táto metodika bola spracovaná za účelom zvýšenia podpory Systému duálneho vzdelávania a zvýšenia miery zapojenia jej aktérov s cieľom navýšenia počtu žiakov v duálnom systéme.

Metodika nezohľadňuje udalosti a okolnosti, ku ktorým mohlo dôjsť po dátume odovzdania, resp. informácie, ktoré mohli byť obdržané po dátume odovzdania, ktorým je 29. november 2019. Spoločnosti Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. nepreberajú žiadnu zmluvnú či inú zodpovednosť a neručia za žiadne straty, škody, ani výdavky akejkoľvek povahy vzniknuté akýmkoľvek použitím tejto štúdie zo strany inej osoby.

S úctou,

Renáta Kiselicová

Centire s.r.o.

Juraj Dúbrava

TRANSFER Slovensko spol. s r.o.

Obsah

Zoznam skratiek.....	6
Pre koho je metodický materiál určený	7
Cieľ metodického materiálu	7
1. Sprevádzanie žiaka strednej odbornej školy – príklady dobrej praxe z krajín EÚ	8
1.1. Česká republika - dôraz na komplexnosť sprevádzania žiaka	8
1.1.1. Kurikulárna refoma – tvorba školských vzdelávacích programov v spolupráci so sociálnymi partnermi.....	9
1.1.2. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ aplikáciou kritérií kvality QualiVET	12
1.2. Fínsko – individuálna podpora žiaka	15
1.3. Estónsko – sprevádzanie a osobné ciele žiaka	16
1.4. Španielsko a Taliansko – sprevádzanie a tímová spolupráca	16
1.5. Nemecko a Rakúsko – úloha spätnej väzby v sprevádzaní žiaka	17
2. Sprevádzanie – metóda a organizačná forma edukácie.....	18
2.1. Zaradenie metódy sprevádzania do klasifikačného modelu metód	19
2.2. Organizačná forma – sprevádzanie	21
3. Podpora sprevádzania – sprevádzanie ako súčasť „bežného života“ modernej SOŠ.....	23
3.1. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ – učiteľ (inštruktor).....	23
3.2. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ – komunitný život školy.....	28
3.3. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ – výchovno-vzdelávací proces	32
4. Sprevádzanie ako indikátor kvality modernej SOŠ.....	43
4.1. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ v školskom vzdelávacom programe	45
4.2. Sprevádzania žiaka SOŠ ako súčasť teórie ekonómia vzdelávania	50
Zoznam použitej literatúry.....	52

Zoznam skratiek

SDV – systém duálneho vzdelávania

OVP – odborné vzdelávanie a príprava

SOŠ – stredná odborná škola

ŠkVP – školský vzdelávací program

NSK – národná sústava kvalifikácií

SKKR – Slovenský kvalifikačný rámec

Pre koho je metodický materiál určený

Metodický materiál je určený pre Štátny inštitút odborného vzdelávania a jeho zamestnancov, pedagogických a odborných zamestnancov SOŠ, inštruktorov a sociálnych partnerov SOŠ.

Metodický materiál je využiteľný aj pre všetky typy subjektov, ktorí vykonávajú činnosti súvisiace so systémom duálneho vzdelávania a pôsobenie zamestnávateľov v SDV.

Cieľ metodického materiálu

Cieľom materiálu je podpora implementácie SDV, zvyšovanie kvality a atraktivity OVP, prostredníctvom podpory sprevádzania žiaka SOŠ. Materiál je zostavený zo štyroch kapitol, z ktorých sa každá venuje podpore sprevádzania žiaka SOŠ prostredníctvom významných edukačných faktorov. V prvej kapitole uvádzame popis sprevádzania žiaka SOŠ v rámci krajín EÚ, ktoré boli súčasťou projektu QualiVet (súčasťou realizácie projektu bola implementácia podpory sprevádzania žiaka SOŠ a výmena skúseností formou Best Practice). Druhá kapitola je venovaná metodickým podkladom k ukotveniu pojmu sprevádzanie. V tretej kapitole nachádzame odpovede aj na tieto otázky:

- „Kto je realizátorom sprevádzania žiaka?“
- „Aké sú možnosti podpory sprevádzania?“

Tretia kapitola popisuje tri faktory (učiteľ, komunitný život školy, edukácia), ktoré majú najvýraznejší vplyv na podporu sprevádzania žiaka SOŠ.

V poslednej kapitole uvádzame informácie o súvislostiach medzi sprevádzaním žiaka a kvalitou poskytovaných vzdelávacích služieb školy. Kapitoly sú rozčlenené na podkapitoly, ktoré špecifikujú základné podmienky implementácie a podpory sprevádzania žiaka SOŠ.

Cieľom materiálu je komplexná podpora zavedenia sprevádzania žiaka SOŠ.

Tento dokument nadväzuje na ďalšie metodické materiály popisujúce inovácie a trendy, ktoré prináša SDV a je súčasťou implementácie nového modelu modernej SOŠ reflektujúcej potreby SDV.

1. Sprevádzanie žiaka strednej odbornej školy – príklady dobrej praxe z krajín EÚ¹

1.1. Česká republika - dôraz na komplexnosť sprevádzania žiaka

Výrazné posilnenie implementácie sprevádzania žiaka strednej odbornej školy prebiehalo v ČR v rokoch 2005 - 2007, počas participácie Národného ústavu odborného vzdelávania na riešení spoločného projektu „QualiVET“, s ďalšími inštitúciami zo šiestich krajín EÚ s koordináciou Európskej siete pre zaistovanie kvality v OVP - ENQA-VET. V roku 2010 začala činnosť siete koordinovať Európska komisia, a to pod zmeneným názvom EQAVET, ktorého cieľom je pomáhať (podporovať) a monitorovať trvalé zvyšovanie kvality systémov odborného vzdelávania na základe európskych referencií.

V období pre rok 1989 bol charakter spolupráce škôl a zamestnávateľov ovplyvňovaný existujúcimi spoločenskými podmienkami. Ťažisko spolupráce spočívalo predovšetkým v oblasti prípravy učňov a stredné odborné učilištia boli priamou súčasťou tzv. združenia podnikov. Táto relatívne úzka väzba medzi školami a podnikmi bola limitovaná spoločenskou situáciou, v ktorej ciele vzdelávania boli určované centrálne a reálny trh práce neexistoval. V danom spoločenskom kontexte tak spolupráca so zamestnávateľmi nemohla podstatne celkovú koncepciu vzdelávania ovplyvňovať. V priebehu 90. rokov dochádzalo k útlmu vzájomných väzieb a spolupráce medzi odborným školstvom a zamestnávateľmi. Uvedený vývoj bol súčasťou logiky ekonomickej transformácie. Firmy v situácii zvyšujúceho sa tlaku konkurencie postupne strácali záujem o účasť na vzdelávaní. Prerušenie väzieb medzi firmami a školskou sférou prinieslo odborným školám značné problémy. Ťažisko praktického vyučovania sa presunulo z podnikov do škôl, čo v súvislosti s rýchlym technologickým vývojom a materiálnou náročnosťou niektorých odborov viedlo k zníženiu kvality vzdelávacích programov a k obmedzeniu kontaktov pedagogických zamestnancov v rámci OVP.

V následnom období rýchleho ekonomického rastu a demografického poklesu sa nedostatok kvalifikovaných pracovníkov, hlavne v remeselných odboroch stal významnou prekážkou ďalšieho rozvoja v podnikaní. Nesúlad medzi požiadavkami zamestnávateľov a pripravenosťou absolventov sa negatívne prejavoval i v nutnosti firiem investovať prostriedky do vzdelávania nových zamestnancov. Disproporcia medzi požiadavkami zamestnávateľov a možnosťami školského systému tieto odborné vzdelávacie požiadavky naplniť viedla k opätovnému zvýšeniu záujmu zamestnávateľov o spoluprácu so školami, a to hlavne s cieľom zaistiť si pripravených absolventov pre aktuálne potreby trhu práce. Ukázalo sa, že kľúčom k zaisteniu dostatočného množstva kvalitne pripravených absolventov je úzka spolupráca a partnerstvo medzi zamestnávateľmi a vzdelávacím sektorom, ktorého súčasťou je zapojenie firiem do samotného vzdelávacieho procesu. Na tieto skutočnosti reagovalo aj vzdelávacie prostredie a v školskom zákone č.561/2004 Z.z. bola vyjadrená podpora spolupráce a zvýraznená možnosť sociálnych partnerov ovplyvňovať ciele a obsah edukácie, a to na národnej úrovni, schválením Národného programu vzdelávania a rámcových vzdelávacích programov, ale aj na úrovni regionálnej, pri príprave a realizácii školských vzdelávacích programov.

¹ Spracované podľa Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania – <https://www.cedefop.europa.eu/>

1.1.1. Kurikulárna refoma – tvorba školských vzdelávacích programov v spolupráci so sociálnymi partnermi

V roku 2005 sa v Českej republike začala školská (tzv. kurikulárna reforma), ktorej účelom bolo priniesť zásadné zmeny do obsahu a do cieľov vzdelávania. Dôraz sa kládol nielen na osvojovanie si informácií, ale aj na ich vyhľadávanie, schopnosť s nimi pracovať a vhodne používať v rôznych súvislostiach. V novom uchopení podstaty vzdelávania je zdôraznená potreba úzkej spolupráce a vytvorenie funkčných väzieb medzi školami, sociálnym a pracovným prostredím. Dochádza k zániku koncepcie centrálneho určenia obsahu odborného vzdelávania a školy získavajú väčšiu autonómiu a priestor k tomu, aby sa vyprofilovali a prispôbili potrebám zamestnávateľov a sociálnych partnerov na regionálnej úrovni.

Povinnou súčasťou školského vzdelávacieho programu sa stáva popis spolupráce školy so sociálnymi partnermi pri realizácii vzdelávania, v ktorom škola uvedie, s ktorými partnermi bude upravovať a inovovať obsahový, výkonový štandard a učebnú osnovu predmetu. Ďalšími témami spolupráce sa stávajú, napr.:

- moderné technológie a ich implementácia do edukačného procesu,
- zabezpečenie praktickej prípravy u zamestnávateľa,
- záverečné skúšky a profilová časť maturitnej skúšky.

Školy si pripravujú prvé písomné plány spolupráce so zadanou stratégiou sociálneho partnerstva a so zreteľne definovanými pravidlami podpory.

Podpísaním dohody o spolupráci získali zúčastnení výhody aj v týchto oblastiach :

- možnosť získať najnovšie výučbové materiály, a s tým súvisiaca aktualizácia obsahu vzdelávania v súlade s požiadavkami trhu práce,
- priestor na diskusiu, porovnanie návrhov jednotlivých členov pracovnej platformy,
- vytvorenie spoločných kritérií k hodnoteniu kvalitatívneho rozvoja školy,
- získanie dôležitej spätnej väzby od zamestnávateľa,
- stanovenie indexu plnenia hlavných úloh školy,
- marketing školy – získanie kreditu a posilnenie pozície školy na vzdelávacom trhu ako školy s aktívnym prístupom zameraným na odborný rast žiaka a jeho uplatnenie na trhu práce

V ďalšom kroku boli zadané hlavné faktory, ktoré môžu ovplyvniť úspešné naplnenie cieľov spolupráce:

- faktor: tímová spolupráca za jednotlivé subjekty (súlad medzi cieľmi spolupráce a cieľom aktivít, ktoré naplňujú členovia tímov),
- faktor: proces učenia, plán aktivít (každá z aktivít má prispieť k naplneniu zámeru spolupráce),
- faktor: vytvorenie platformy spolupráce.

V tomto období, kurikulárnej reformy, dochádza k zadefinovaniu oblastí kvality a k popisu charakteristiky kvality v OVP.

Oblasti kvality:

- Úlohy učiteľa a inštruktora
- Procesy učenia
- Metódy výučby a odborného výcviku
- Obsah výučby a odborného výcviku
- Prostredie a rámcové podmienky pre výučbu v škole a praktickú prípravu vo firmách
- reflexia výučby a odborného výcviku

Postavenie učiteľa (inštruktora) sa mení, z pozície tradične štruktúrovanej vyučovacej hodiny, v ktorej učiteľ (inštruktör) transmisívne odovzdáva informácie žiakom, prechádza do pozície sprievodcu, ktorý proces výučby plánuje v kontexte partnerského prístupu.

Metodická podpora učiteľov pre efektívny proces implementácie sprevádzania do pedagogickej praxe sa v ČR uskutočnila prostredníctvom tzv. Regionálnych konzultačných centier², ktoré sú vyznačené na obrázku.

Obr.1 Regionálne konzultačné centrá pre podporu sprevádzania žiaka v SOŠ

Regionálne konzultačné centrá (RKC) spolupracujú, pripravujú a realizujú vzdelávacie aktivity pre pedagogických zamestnancov, poskytujú metodickú podporu, prinášajú nové podnety pre trvalo udržateľné ukotvenie sprevádzania žiaka v strednej odbornej škole.

Medzi úspešné aktivity Regionálnych konzultačných centier (RKC) patrí:

- organizovanie okrúhlych stolov k sociálnemu partnerstvu a k podpore sprevádzania žiaka v SOŠ,
- tvorba metodických a podporných didaktických materiálov pre pedagogických zamestnancov,
- spolupráca s Českou školskou inspekcí vo forme workshopov.

² Šnajdrová, L. (2010). *Regionální konzultační centra-rok pomoci odborným školám k moderní výuce*. Praha, Česká republika: NUOV.

V procese implementácie sprevádzania žiaka v SOŠ v ČR sa prejavila potreba ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov s cieľom rozšírenia kompetenčného profilu v týchto oblastiach:

- pedagogické projektovanie vyučovacej hodiny,
- marketing – Best Practice,
- kariérové sprevádzanie,
- aktuálne otázky odborného vzdelávania a prípravy.

Celkovo bolo vyškolených viac než 11 000 pedagogických zamestnancov (sprievodcov žiakov v SOŠ). V tomto období bol zadefinovaný nový kompetenčný profil učiteľa. Okrem základných kompetencií, ktoré predstavujú minimálny štandard pre výkon profesie, boli zadefinované ďalšie kompetencie učiteľa - sprievodcu, ktoré reagujú na súčasne potreby didaktických situácií prebiehajúcich v 21. storočí.

Základné kompetencie učiteľa sú:

- Odborná, predmetová (aprobačný predmet),
- psychologická (spôsobilosť učiteľa pristupovať k žiakom z hľadiska ich vekových a individuálnych možností, vytváranie postojov k hodnotám),
- pedagogicko - psychologicko – didaktická (spôsobilosť učiteľa pracovať s učivom tak, aby sa pretváralo v schopnosť žiaka myslieť v súvislostiach, diskutovať, riešiť problémové úlohy, samostatne sa rozhodovať a prevziať zodpovednosť za svoj život),
- komunikatívna (spôsobilosť učiteľa vytvárať so žiakmi partnerský vzťah, kooperovať pri riešení úloh, byť tolerantný, mať zmysel pre spravodlivosť),
- pedagogicko – manažérska (spôsobilosť učiteľa priblížiť žiakom v rámci svojho predmetu súvislosti reálneho života),
- poradenská a konzultačná (spôsobilosť učiteľa participovať na príprave žiaka na budúci život).

Rozšírený kompetenčný profil učiteľa – sprievodcu žiaka v SOŠ:

- Kompetencia k riadeniu tímu (tímlíderstvo),
- Kompetencia k strategickému mysleniu (schopnosť spolupodieľať sa na identifikovaní spoločnej vízie a poslaní SOŠ),
- Kompetencia k motivovaniu a podpore sebahodnotenia žiakov,
- Kompetencia k marketingovému mysleniu, orientácie „na zákazníka“, Public relations.
- Kompetencia k fundraisingovému mysleniu,
- Kompetencia k tvorbe ŠkVP v SDV.

RKC sústredili výsledky pilotného overovania implementácie sprevádzania žiakov v SOŠ do Best Practice, z ktorých vyberáme ukážky „Efekty partnerskej spolupráce“:

- Ponuka praktickej výučby nielen žiakom, ale aj ich pedagógom. V rámci pilotného projektu „Pedagóg v praxi“, majú učitelia možnosť zapojiť sa do dvojtýždňovej praxe priamo na pracovisku, kde sa môžu oboznámiť s konkrétnou výrobnou činnosťou a následne s celým výrobným procesom. Získané poznatky aplikujú do pedagogickej praxe, pri tvorbe didaktickej

analýzy učiva tak, aby obsah učiva zodpovedal potrebám zvolenej profesie žiaka, v zmysle sprevádzania žiaka smerom k úspešnému uplatneniu sa v živote.

Pracovníci firmy pomáhajú žiakom a pedagógom ako odborní konzultanti a odovzdávajú im svoje skúsenosti a odborné know – how.

Mnohé firmy sa zameriavajú na odborné vzdelávanie pedagógov. Učia ich napríklad pracovať s novou technikou, informujú o nových technológiách, pracovných postupoch.

Sociálni partneri SOŠ sú významnými iniciátormi zmien v procese budovania nového modelu modernej SOŠ.

1.1.2. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ aplikáciou kritérií kvality QualiVET

Národný ústav odborného vzdelávania v procese realizácie projektu QualiVET zadefinoval kritéria, ktorých naplnenie umožnilo intenzívny rozvoj sprevádzania žiakov v SOŠ.

V oblasti: **úlohy učiteľa a inštruktora**, boli zavedené tieto kritéria:

1. Komplexný prístup k učniu

Kľúčová otázka: Považujú učitelia (inštruktori) odborné vzdelávanie ako dôležitú fázu vo výučbe žiakov?

Postupy vyžadujúce zmenu: v strede záujmu učiteľa (inštruktora) je predmet, ktorý vyučuje, a nie samotný žiak a snaha o jeho komplexný rozvoj.

Žiaduci stav – učitelia (inštruktori):

- Aplikujú projektovú metódu výučby, žiaci získavajú vzdelávací obsah v kontexte súvislostí reálneho života.
- Tvorí problémové úlohy z pracovného prostredia firmy.
- Koordinujú proces prenosu poznania medzi školou a spoločnosťou.
- Kladú dôraz na kompetenčný profil žiaka.

2. Učenie „learning by doing“

Kľúčová otázka: Považujú učitelia (inštruktori) motiváciu a podporu žiaka za podstatnú časť výchovnovzdelávacieho procesu?

Postupy vyžadujúce zmenu: učitelia sú presvedčení, že charakteristiky žiaka ovplyvňujú kvalitu vzdelávacieho procesu.

Žiaduci stav: úlohou učiteľa je budovať partnerský vzťah so žiakom, na základe autority profesie, humanizmu, rovnosti, vzájomného rešpektu a ďalších hodnôt uznávaných v demokratickej spoločnosti. Učenie prostredníctvom skúseností, zážitkové učenie je v centre vzdelávacieho procesu. Žiaci nesú zodpovednosť za vlastný prístup k výučbe. Učitelia si uvedomujú, že kvalita výučby je v ich rukách. Vedia, že väčšina faktorov neúspechov v škole závisí od (ne)ochoty učiteľa identifikovať

vzdelávacie potreby žiaka. Učitelia (inštruktori) koordinujú problémové úlohy, vzdelávací štandard medzi sebou, v rámci tímovej spolupráce a s konzultantmi z prostredia zamestnávateľa. Rozvíjajú sebahodnotiace procesy žiaka, vysvetľujú ciele vyučovacích hodín, projektov, tematických celkov, pomáhajú žiakom pochopiť väzby medzi poznatkami.

3. Edukácia založená na didaktike

Kľúčová otázka: aké pedagogické a didaktické poznatky a prostriedky edukácie aplikujú učitelia (inštruktori) do vzdelávacieho procesu?

Postupy vyžadujúce zmenu: stále prevládajú jednosmerné výučbové metódy, transmisívne vyučovanie (odovzdávanie poznatkov). Učiteľ (inštruktor) má dominantnú rolu, odovzdáva informácie, fakty a patrí mu vo výučbe väčšina komunikačného priestoru.

Žiaduci stav: Učitelia (inštruktori) aplikujú rôzne výučbové metódy, efektívne edukačné stratégie, rozlišujú a vhodne zaraďujú didakticko-metodické prístupy, v centre vyučovacieho procesu je žiak a jeho individuálne vzdelávacie potreby.

4. Individuálny prístup k žiakom

Kľúčová otázka: ako naplánovať vyučovaciu hodinu tak, aby každý žiak zažil úspech?

Postupy vyžadujúce zmenu: učitelia (inštruktori) majú problém so zavedením diferencovanej výučby.

Žiaduci stav: Každý žiak, s rozdielnou úrovňou vedomostí, schopností, zručností je motivovaný k prekonávaniu prekážok a k dosahovaniu úspechu. Učitelia (inštruktori) volia diferencované prístupy podľa vstupnej kognitívnej (psychomotorickej) úrovne žiaka, aplikujú rôzne metódy, rôzne organizačné formy výučby, uplatňujú didaktické princípy (od jednoduchšieho k zložitejšiemu, od známeho k neznámemu, od konkrétneho k abstraktnému a pod.) vzhľadom k identifikovaným edukačným potrebám žiaka.

5. Učiteľ v pozícii sprievodcu žiaka

Kľúčová otázka: prijíma učiteľ (inštruktor) zodpovednosť za sprevádzanie žiaka smerom k úspešnému uplatneniu sa v živote?

Postupy vyžadujúce zmenu: len malé percento učiteľov (inštruktorov) sprevádza, koučuje, motivuje žiaka s cieľom komplexného rozvoja jeho osobnosti.

Žiaduci stav: každý učiteľ (inštruktor) by mal rozšíriť svoj kompetenčný profil o schopnosti, ktoré mu umožnia sprevádzať, koučovať a motivovať žiaka.

V oblasti: **procesy učenia**, boli zavedené tieto kritéria k podpore sprevádzania žiaka v SOŠ:

1. Autenticita

Kľúčová otázka: vnímajú žiaci priame prepojenie OV s požiadavkami praxe zvolenej profesie? Preberajú žiaci zodpovednosť za výsledky vlastného učenia?

Postupy vyžadujúce zmenu: učenie sa príliš zameriava na tradičnú náuku o technológii, sprístupnenú takým spôsobom, že v centre záujmu je učiteľ. Žiaci môžu pracovať samostatne len v obmedzenom čase. Tímová spolupráca, kooperácia žiakov nie je podporovaná.

Žiaduci stav: Učivo je žiakom sprístupnené autentickým spôsobom, žiaci sa môžu pýtať na skutočnosti, s ktorými sa stretávajú vo firme, počas práce na pracovisku zamestnávateľa. Obsah výučby je v úzkej súvislosti s regiónom, škola spolupracuje s regionálnymi zamestnávateľmi. Žiak získava poznatky využiteľné v odbornej praxi aj v rámci teoretickej výučby, každý učiteľ je sprievodcom žiaka na ceste k úspešnému uplatneniu sa v živote a v profesii.

2. Pracovne orientované učenie

Kľúčová otázka: dostávajú žiaci príležitosť „naučené“ aplikovať do praxe?

Postupy vyžadujúce zmenu: obsah edukácie a reálne potreby identifikované zamestnávateľmi týkajúce sa príslušnej vzdelávacej oblasti sa často podstatne líšia. Žiaci nevedia, kde aplikovať nadobudnuté poznatky. Vyučovacie hodiny začínajú „in mediar es“ – učivom, ktoré má byť predstavené.

Žiaduci stav: motivovaní žiaci, ktorí riešia problémové úlohy z pracovného života, kontext úloh je pre nich zaujímavý, vyriešenie úlohy vnímajú ako výzvu. Učebné úlohy sú priamo previazané s pracovnými úlohami. Žiaci sú podporení k samostatnej práci, k nachádzaniu vlastného riešenia úlohy.

3. Modifikované procesy učenia

Kľúčová otázka: je výučba v škole a príprava vo firme plánovaná tak, aby žiaka motivovala k samostatnému učeniu? Je výučba orientovaná na získavanie reálnych skúseností z rôznych životných situácií?

Postupy vyžadujúce zmenu: edukačné procesy sa zväčša odohrávajú v príliš štruktúrovaných a priamočiarych dráhach, ktoré ponechávajú len malý priestor pre samostatné učenie sa.

Žiaduci stav: Učitelia (inštruktori) aplikujú moderné metódy a organizačné formy výučby. Učebné úlohy a pracovné úlohy majú často charakter projektovej úlohy, žiaci kooperujú v malých heterogénnych skupinách.

4. Zapojenosť (aktivity) žiakov

Kľúčová otázka: prispievajú žiaci vlastnými nápadmi (myšlienkami) v procese učenia? Majú možnosť (príležitosť) participovať na tomto procese?

Postupy vyžadujúce zmenu: žiak je v procese učenia výlučne v pozícii „konzumenta“ a nie je schopný bez väčších problémov nezávisle sa učiť.

Žiaduci stav: je vytvorená taká „kultúra učenia“, ktorá umožňuje žiakom získavať skúseností prostredníctvom samostatnej práce s učivom. Správne nastavená kultúra učenia vytvára priaznivú klímu triedu (klímu školy), bez znižovania nárokov na kvalitu vzdelávacích výstupov žiakov. Žiak prostredníctvom nezávislého učenia sa rozvíja svoje životné perspektívy.

Česká republika reformuje stredoškolské vzdelávanie od roku 2005, a to prostredníctvom spoločných aktivít všetkých zapojených subjektov vo vzdelávacom prostredí, od Ministerstva školství, mládeže a telovýchovy, Národného ústavu pre vzdelávanie až po sociálnych partnerov škôl. Jedným z cieľov spoločného postupu je trvale zvyšovanie kvality OVP prostredníctvom implementácie sprevádzania žiaka v SOŠ.

1.2. Fínsko – individuálna podpora žiaka

Podpora sprevádzania žiaka v SOŠ je realizovaná ako jeden z hlavných cieľov vzdelávania. Cieľom vzdelávacieho systému je podporiť žiakov vo všeobecnom, odbornom a osobnostnom raste a pripraviť ich na život tak, aby počas štúdia získali kompetencie, s ktorými zvládnu požiadavky neustále sa meniaceho trhu práce.

Príkladom „Best Practice“ sú aktivity strednej odbornej školy Savonlinna (Savonlinna Vocational College). Zriaďovateľom školy sú štyri obce. Táto škola poskytuje odborné vzdelanie a prípravu v siedmych odboroch pre 1600 žiakov. Cieľom školy je podpora žiaka v komplexnom rozvoji, tak aby bol pripravený na neustále sa meniace pracovné prostredie a podmienky trhu práce. Škola poskytuje flexibilné formy vzdelávania, jej princípy sa dajú zhrnúť do dvoch slovných spojení: trvalá udržateľnosť a medzinárodný dosah.

Škola poskytuje vzdelávanie a odbornú prípravu pre všetky vekové skupiny, ponúka prípravné, rehabilitačné školenia. Žiaci so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami absolvujú prípravné a rehabilitačné školenia a ich výučba prebieha s aplikáciou individuálneho prístupu. Samozrejmosťou je dôraz na sebahodnotenie žiaka a na individuálne plánovanie edukačných cieľov podľa životných cieľov konkrétneho žiaka.

Odborné vzdelávanie a príprava prebieha v troch zameraniach: sociálna starostlivosť (zdravý životný štýl), lesníctvo (technológie, transport prírodných zdrojov) a služby.

Žiaci sú podporovaní pri voľbe individuálnej kariérnej cesty. Učitelia sú v pozícii sprievodcov (motivátorov, koučov) a poskytujú žiakom podporu pri výbere ďalších vzdelávacích cieľov, ktoré môžu žiaci realizovať kombináciou odborného štúdia z rôznych zameraní (vysoká miera priestupnosti vzdelávacieho systému). Výsledky vzdelávania sa definujú prostredníctvom kompetenčného profilu absolventa a edukačných cieľov. Edukačné ciele predstavujú popis kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien v kognitívnej, postojovej a psychomotorickej oblasti. Za základné nástroje pre rozvoj kompetenčného profilu absolventa strednej školy sú považované: vyučovacie stratégie založené na kooperácii žiakov, inovatívne metodické prístupy a organizačné formy, mimoškolská činnosť (komunitný život školy).

S cieľom ďalšej podpory zvyšovania kvality vzdelávania v tejto krajine, Ministerstvo školstva prijalo dokument „Odporúčanie k riadeniu kvality OVP“. Podľa prijatého dokumentu sa odporúča v OVP: realizovať prípravné kurzy (tzv. počiatočné vzdelávanie), posilniť neformálne vzdelávanie, ďalej rozvíjať OVP žiakov so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami. Dokument neprináša riešenia, ani hotové postupy, neponúka kritéria pre riadenie kvality, ale podporuje školy v rozvoji vlastnej cesty za vynikajúci výsledkami žiakov.

1.3. Estónsko – sprevádzanie a osobné ciele žiaka

Podpora sprevádzania žiaka v SOŠ je realizovaná aj prostredníctvom Kuressaare Regional Training Centre – KRTC (Kuressaare regionálne školiace stredisko), ktoré je akreditované Ministerstvom vzdelávania a výskumu a poskytuje základnú a rozšírenú prípravu žiaka k ďalšiemu OVP.

Zmyslom KRTC je pripraviť žiakov čeliť konkurencii na Estónskom a medzinárodnom trhu práce a naučiť ich žiť plnohodnotným životom.

KRTC začalo v roku 1997 používať v strategickom plánovaní princípy EFQM (European Foundation for Quality Management). Prvou úlohou školiaceho strediska bolo zostaviť manuál k poskytovaniu kvalitného sprevádzania žiaka na ceste za naplňaním osobných cieľov. Každý zo zamestnancov KRTC bol zapojený do SWOT analýzy, ktorej výsledkom bolo získanie podkladov pre tvorbu akčných plánov. Hlavným znakom sprevádzania žiaka v SOŠ v Estónsku, je silný dôraz na sebahodnotenie a poskytovanie spätnej väzby.

Na podporu sprevádzania žiakov v SOŠ boli zadané kľúčové ukazovatele OVP, medzi ktoré patria:

- podpora žiakov so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami,
- percentuálny podiel žiakov, ktorí si vyberú voliteľné predmety súvisiace s kvalifikáciou,
- percentuálny podiel žiakov, ktorí nedokončia štúdium,
- percentuálny podiel žiakov, ktorí do šiestich mesiacov od ukončenia štúdia sú úspešní na trhu práce.

Implementácia sprevádzania žiakov SOŠ je podporovaná:

- profesionálnymi štandardmi pedagogického zamestnanca SOŠ,
- Systémom školení pre pedagogických zamestnancov SOŠ,
- zavedením modelu ocenenia kvality pre OVP.

1.4. Španielsko a Taliansko – sprevádzanie a tímová spolupráca

V Španielsku je sprevádzanie podporené tímovou spoluprácou pedagogických zamestnancov, výmenou (zdieľaním) Best Practice s oblasti sprevádzania žiaka, a to nielen v rámci školy, ale aj v rámci škôl z jedného regiónu. Každý región si zvolí hlavnú tému sprevádzania, napr. oblasť Aragón si určila hlavný cieľ sprevádzania nasledovne: vybavenie žiaka kompetenciami, ktoré sú požadované regionálnymi zamestnávateľmi. Celý proces prebieha na niekoľkých úrovniach – od didaktickej transformácie učiva až po realizáciu mimoškolskej činnosti ako neformálneho spôsobu výučby.

Ďalším príkladom je stredná škola Tiempos Modernos sa od roku 1980 špecializuje na elektroniku, administratívu a počítačové technológie a podporuje ostatné školy v oblasti: „meranie spokojnosti žiakov a zamestnávateľov s procesom výučby.“ Uvedená škola vytvorila k danej téme software, ktorý ponúkla ostatným poskytovateľom OVP.

V Taliansku podporuje sprevádzanie žiaka SOŠ Profesionálny inštitút priemyslu a remesiel v Ríme, ktorý si zadefinoval hlavné ciele:

- poskytovať vzdelávanie pre podporu kvalifikácií, ktoré sú nedostatkové,
- propagovať vzdelávacie úspechy žiakov v OVP,
- poskytovať celoživotné vzdelávanie pre rozšírenie kompetenčného profilu pedagogických zamestnancov o kľúčové kompetencie dôležité pre ďalšie sprevádzanie žiaka.

Inštitút organizuje sériu „uvítacích aktivít“, ako sú napr.:

- seminár k vstupnej pedagogickej diagnostike žiaka,
- workshopy k realizácii inovatívnych foriem hodnotenia žiaka (sebahodnotenie),
- aktivity kariérového sprevádzania,
- otvorené vyučovanie založené na gramotnostiach pre život a iné.

Systematická podpora sprevádzania žiaka, využitie tímovej spolupráce pre implementáciu inovatívnych metód a edukačných stratégií prináša pozitívne výsledky (napr. zmena kultúry školy smerom k firemnej kultúre, motivácia žiakov k výučbe, výborná dochádzka žiakov, nízky počet žiakov s predčasným ukončením štúdia, záujem rodičov o aktivity školy, efektívna interná a externá komunikácia a iné).

1.5. Nemecko a Rakúsko – úloha spätnej väzby v sprevádzaní žiaka

V Nemecku je v systéme odborného vzdelávania a prípravy kladený veľký dôraz na spoluprácu medzi školami a firmami. V Hesensku sú vytvorené podmienky pre prácu učiteľov vo firme, ktorí následne získané poznatky implementujú do procesu sprevádzania žiaka SOŠ. Pre učiteľov sú organizované firemné kurzy, semináre o nových trendoch v danom odbore.

V Hesensku bol zavedený model kvality Q2E, ktorý zahŕňa zavedenie pravidelných spätných väzieb, ktoré dostávajú učители a žiaci v rámci partnerského prístupu vo vyučovaní a tiež prebieha hodnotenie medzi školou a firmou, pretože dosiahnuté výsledky sú dôležitým nástrojom spolupráce.

Školy navštevujú aj externí hodnotitelia z firemného prostredia, ktorí skúmajú interný systém školy v niekoľkých úrovniach:

- metódy a organizačné formy výučby, prepojenie vzdelávania s praxou,
- klíma triedy, klíma školy,
- spôsob hodnotenia vzdelávacích výstupov,
- spôsob riadenia školy,
- spoluprácu a tímovú organizačnú štruktúru školy.

Príkladom spolupráce v oblasti sprevádzania je spoločný vzdelávací projekt stredných odborných škôl a firmy. Firma Linhardt GmbH Co.KG (výrobca obalových materiálov so sídlom

v Bavorsku) realizovala v spolupráci so školami vzdelávací projekt: „ABC – smerom k školeniu šampiónov“. Cieľom vzdelávacieho projektu je rozvoj tímovej spolupráce žiakov, rozvoj podnikateľských zručností a ekonomického myslenia. Firma Linhardt má vlastného sprievodcu, ktorého služby môžu využívať pedagogickí zamestnanci škôl a žiaci.

V roku 2004 Rakúsko spustilo komplexný systém riadenia kvality, ktorý sa zameriava na odborné vzdelávanie a prípravu (IOVP). Projekt Iniciatíva kvality v odbornom vzdelávaní obsahuje posúdenie kvality vyučovania a učenia s dôraz na sprevádzanie žiaka. Systém prináša novú kultúru do poskytovaných vzdelávacích služieb. Škola si vytvára programové ciele, ktoré vychádzajú z dlhodobej vízie a zo strategického plánovania, v centre ktorého sa nachádza žiak, jeho príprava na úspešné uplatnenie sa na trhu práce.

2. Sprevádzanie – metóda a organizačná forma edukácie

Pod pojmom výchovná metóda rozumieme zámerné a systematicky aplikované spôsoby, postupy a prostriedky, ktoré smerujú k výchovným cieľom. Vyučovacia metóda je postup, cesta alebo spôsob vyučovania. Charakterizuje činnosť učiteľa sprevádzajúceho žiaka k dosiahnutiu vzdelávacích cieľov.

Sprevádzanie je metódou edukácie. Pod pojmom edukácia rozumieme výchovnovzdelávací proces. Edukáciu považujeme za celkové a celoživotné rozvíjanie osobnosti človeka vo formálnom i neformálnom prostredí.

Sprevádzanie je metódou, ktorej aplikácia umožňuje naplňať výchovne i vzdelávacie ciele žiaka.

Charakteristika metódy sprevádzania:

- Systematický prístup k rozvoju jedinca
- Obojstranná pedagogická komunikácia
- Vzájomná spolupráca učiteľa (inštruktora) a žiaka
- Nedirektívna metóda so seba-aktualizačnou tendenciou

Charakteristickým znakom metódy sprevádzania je dôvera v potenciál každého žiaka, rešpekt k jeho jedinečnosti.

Metóda sprevádzania kladie dôraz na znalosti a skúsenosti žiaka a poskytuje nové možnosti k ich zlepšeniu, podporuje aktivitu a rozvíja schopnosť tímovej spolupráce.

Implementáciou metódy sprevádzania do edukácie dochádza u žiaka k zlepšeniu:

- Sebareflexie
- Sebadôvery
- Sebaúcty
- Zdravého sebavedomia
- K zvyšovaniu úrovne kompetenčného profilu žiaka

OVP reaguje na zmeny vo svete práce a v spoločnosti, a tým zabraňuje profilácii rozdielov medzi modernizáciou výučby na školách a aktuálnymi požiadavkami spoločnosti na kompetenčný profil absolventa SOŠ.

Zavedením metódy sprevádzania do edukácie , dochádza:

- K zvýšeniu flexibility školy, rozvoju školy smerom k zvyšovaniu kvality vzdelávania,
- K efektívnej spolupráci v rámci edukačného prostredia (rozvoj tímovej spolupráce, kooperácie, rozvoj sociálnych kompetencií každého člena tímu),
- K vytvoreniu priestoru pre „porady špecialistov“, dynamický rozvoj spolupráce so zamestnávateľmi ako dôsledok implementácie sprevádzania do edukačného prostredia.

Metóda sprevádzania je jedinečná svojim komplexným charakterom (sprevádzanie aj ako spôsob organizácie výučby a tiež spôsob organizácie spolupráce v mezoprostredí a makroprostredí školy), ďalej:

- väzbou edukačných cieľov na rozvoj odborných a kľúčových kompetencií žiaka,
- prostredím výučby/rámcovými podmienkami, ktoré sú pripravené tak, aby bol vytvorený priestor pre priebežnú koordináciu výučby so sociálnymi partnermi školy (spolupráca s firmami, školami, a ďalšími inštitúciami).

Implementácia metódy sprevádzania znamená, že tímy zostavené z učiteľov, inštruktorov a ďalších spolupracujúcich odborníkov, vedú a sprevádzajú žiakov na ceste k nezávislému, samostatnému učeniu s cieľom zabezpečiť kvalitný rozvoj kompetenčného profilu žiaka smerom k výkonu budúceho povolania.

2.1. Zaradenie metódy sprevádzania do klasifikačného modelu metód

V odbornej didaktickej literatúre sa stretávame s rôznymi kritériami klasifikácie výučbových metód. Pre zjednodušenia a prehľadnosť použijeme k zaradeniu metódy sprevádzania základný systém klasifikácie vytvorený J. Maňákom³

A. Aspekt didaktický:

- metódy slovné
 - Monologické,
 - Dialogické (sprevádzanie),
 - Metódy písomných prác,
 - Metódy práce s učebnicou.
- metódy názorné (demonštračné)
 - Metóda pozorovania (sprevádzanie),
 - Metóda predvádzania, simulácie (sprevádzanie),
 - Metóda statickej projekcie.
- metódy praktických činností – sprevádzanie.

³ Maňák, J. (2003). *Výukové metódy*. Praha, Česká republika: Paido.

B. Aspekt psychologický:

- Metódy zdieľania informácií (sprevádzanie),
- Metódy samostatnej práce v rámci nezávislého učenia sa (sprevádzanie),
- Metódy bádateľské, výskumné a problémové (sprevádzanie).

C. Aspekt logický:

- Metódy induktívne (sprevádzanie),
- Metódy analytické (sprevádzanie),
- Metódy pre rozvoj abstraktného myslenia (sprevádzanie),
- Metódy generalizácie (sprevádzanie),
- Metódy genetické,
- Metódy dogmatické.

D. Aspekt procesuálny:

- Metódy motivačné a aktivizačné (sprevádzanie),
- Metódy expozičné,
- Metódy fixačné (sprevádzanie),
- Metódy diagnostické (sprevádzanie),
- Metódy aplikačné (sprevádzanie).

E. Aspekt: organizačný:

- Kombinácia metód s vyučovacími formami (sprevádzanie),
- Kombinácia metód s vyučovacími pomôckami,

F. Aspekt: interakcie:

- Aktivizujúce metódy: diskusné, situačné metódy, sociálne učenie, špecifické metódy – sprevádzanie.

Metóda sprevádzania je aktivizujúcou metódou, jej základ tvorí myšlienková činnosť sprievodcu (učiteľa/inštruktora) o organizácii vzájomnej interakcie so žiakom, o spôsobe vyhodnotenia tejto interakcie a to tak, aby k realizácii a k naplneniu cieľov dochádzalo výlučne prostredníctvom vlastnej poznávacej činnosti žiaka.

Metóda sprevádza vychádza z predpokladu, že dôležitou podmienkou harmonicky rozvinutej osobnosti žiaka je jeho vlastná aktivita. Aktivitou rozumieme zvýšené úsilie, mobilizácia psychických síl a angažované zapojenie sa do činností. Ak hovoríme o učebných aktivitách žiaka, tak metóda sprevádzania prináša aj tieto efekty:

- pozitívne postoje žiaka k práci,
- ochota plniť úlohy,
- zvýšená vnútorná motivácia žiaka, vzbudenie záujmu,
- pozitívne presvedčenie žiaka o význame splnenia úlohy,
- samostatnosť a prijatie zodpovednosti za výsledky práce,
- rozvoj kritického myslenia,

- vyššia úroveň kooperácie žiaka v kolektíve,
- samostatné myslenie, prezentácia vlastného názoru na základe správnej argumentácie,
- schopnosť aplikovať poznatky v praktickom živote.

2.2. Organizačná forma – sprevádzanie

Skupinové vyučovanie je častou organizačnou formou vzájomnej interakcie učiteľa (inštruktora) so žiakom. Učiteľ (inštruktör) rozdelí triedu na malé skupiny a rozdelí úlohy. Zároveň veľmi rýchlo zaznamenáva limity tejto skupinovej práce, napríklad to, že niektorí žiaci sa „vezú“ a spoliehajú nato, že úlohy splnia ostatní členovia skupiny. Na druhej strane sa stretávame so sklamaním riešiteľov úloh, nakoľko prácu urobili sami a hodnotení sú ako „tí druhí“.

Sprevádzanie prináša „poistky“ proti vyššie opísaným negatívnym javom. Sprevádzanie je kombináciou aktivizujúcich metód výučby s kooperatívnou organizačnou formou (kooperatívnym učením).

Kooperatívna organizačná forma je predmetom výskumu od 70. rokov 20. storočia. V mnohých krajinách (USA, Veľká Británia, Izrael) vznikli výskumné centra, ktoré pozorovali a popísali tieto skutočnosti:

- kooperatívne učenie podporuje výkon žiakov,
- zvyšuje sa kvalita myšlienkových stratégií žiakov (vyššia úroveň argumentácie, dedukcie a pod.),
- zlepšuje sa slovná zásoba žiakov,
- upravuje sa motivácia žiakov k učeniu,
- formujú sa sociálne kompetencie žiakov (efektívna komunikácia, riešenie konfliktov, vyjadrenie podpory a pod.),
- zvyšuje sa zdravé sebavedomie žiaka,
- znižuje sa frekvencia výskytu negatívnych stresových reakcií, žiaci lepšie zvládajú záťažové situácie.

Pre efektívne fungovanie kooperatívnej organizačnej formy ako súčasť kombinovanej výučbovej metódy – sprevádzanie je nutné dodržať tieto aspekty:

- pozitívna vzájomná závislosť – členovia tímu sú vo vzájomnej interakcii a spoločne dosahujú ciele,
- individuálna zodpovednosť – každý žiak má svoje zadanie práce, a pokiaľ zadanie nesplní, nedôjde k cieľu ani tím,
- priama interakcia „tvárou v tvár“ – žiaci pracujú v malých skupinách (2-6 žiakov), vzájomne sa podporujú, pomáhajú si, poskytujú si spätnú väzbu,
- formovanie a aplikácia sociálnych zručností pre tímovú spoluprácu – poznať sám seba, poznať svoje silné stránky a rezervy, komunikovať jasne a jednoznačne, akceptovať jeden druhého, konštruktívne riešiť problémy.
- reflexia tímovej práce – uvedomenie si priebehu práce a jej zhodnotenie každým členom tímu. Výsledky hodnotenia majú dve zložky: vzdelávaciu a sociálnu. Prvá zložka hodnotí vecnú kvalitu spoločného produktu, druhá zložka hodnotí kvalitu sociálnej interakcie medzi členmi tímu.

V prípade, ak niektorí z vyššie uvedených aspektov nebol splnený, nemôžeme hovoriť o kooperácii.

Žiakov sprevádzame na ceste k úspešnému uplatneniu sa v profesii a v živote, ak vo vzájomnej interakcii vyberáme úlohy:

- komplexné, v ktorých žiaci môžu uplatniť rôzne druhy inteligencie (verbálnu, matematicko-logickú, vizuálne-priestorovú a iné.),
- problémové úlohy,
- úlohy, ktoré majú niekoľko možností riešenia,
- úlohy, ktoré poskytujú priestor na plánovanie postupu,
- projektové úlohy.

Postup činnosti učiteľa (inštruktora) – sprievodcu pri realizácii kooperatívnej organizačnej formy výučby:

Ako prvé – rozdelíme triedu (skupinu) žiakov na niekoľko menších heterogénnych tímov. Spoločne stanovíme ciele tímovej práce v rovine vecnej a sociálnej. V priebehu učenia monitorujeme činnosť skupín, sledujeme ako sa žiakom darí spolupracovať a ako sa individuálne zapájajú do riešenia úloh. Hodnotenie práce v tímoch prebieha formou sebareflexie, každý člen tímu má priestor vyjadriť sa k spoločnému produktu a k tomu, ako sa mu v tíme pracovalo, či bol spokojný so svojou pozíciou v tíme a aké poznatky získal pre svoju budúcu prácu.

V rokoch 2000-2005 prebiehal v Českej republike, v základných a stredných školách v Plzenskom regióne výskum k implementácii kooperácie do edukácie, pod vedením PhDr. Čabalovej Ph.D.⁴ Z výsledkov vyberáme:

- Percentuálne zastúpenie kooperatívnej formy výučby predstavuje len 30%. Stále prevláda frontálna forma výučby (zavedená v 16 storočí).
- Žiaci radi pracujú v tíme a radi sa zúčastňujú kooperatívnej formy výučby.
- Učitelia na otázku, prečo vo vyššej miere neaplikujú kooperáciu uvádzali dôvody: organizačná náročnosť, nedostatočné znalosti a profesijné kompetenčné vybavenie pre realizáciu tejto formy výučby.

Kooperácia znamená, že úspech jednotlivca je prepojený s úspechom druhého človeka. Potreba naučiť žiakov kooperovať vyplýva z požiadaviek dnešnej spoločnosti a je v súlade s kontextom celoživotného vzdelávania, v súlade s podmienkami úspešného uplatnenia mladého človeka vo svojej profesii a v živote.

Kooperatívne učenie patrí k moderným, na žiaka zameraným metódam. Učiteľ, realizátor kooperatívnej výučby je v pozícii sprievodcu, ktorý motivuje, poskytuje odbornú podporu a rozvíja kľúčové kompetencie žiaka.

⁴ Kasíková, H. (2009). *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha, Česká republika: Portál.

3. Podpora sprevádzania – sprevádzanie ako súčasť „bežného života“ modernej SOŠ

3.1. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ – učiteľ (inštruktor)

Sprevádzanie podporuje v prvom rade učiteľ (inštruktor), tým, že sa stáva sprievodcom žiaka. Učiteľ (sprievodca) žiaka:

- motivuje žiakov, poskytuje spätnú väzbu a podporu,
- vytvára podmienky k plánovaniu životných cieľov žiaka,
- pomáha žiakom na ceste k nezávislému učeniu sa,
- vo vzájomnej interakcii so žiakom volí partnerský prístup.

Učiteľ (inštruktor) v pozícii sprievodcu žiaka má nový pohľad na proces plánovania edukácie. Kvalitná príprava vyučovacej hodiny umožňuje analyzovať dosiahnuté výsledky v nadväznosti na stanovené ciele. Kľúčovou časťou prípravy vyučovacieho procesu je myšlienková činnosť, ktorá vedie k vypracovaniu projektu vyučovacej hodiny. Cieľom inovácie v oblasti plánovania edukácie je prepojenie teoretických poznatkov s potrebami praxe a s reálnymi životnými situáciami. Celý proces plánovania edukácie, ktorej cieľom je rozvoj kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej zložky osobnosti žiaka môže popísať v týchto bodoch:

- didaktická transformácia učiva – naplánovanie konkrétnych činností učiteľa prostredníctvom hľadania odpovedí na základné otázky tejto fázy: „V čom konkrétne sa žiaci budú rozvíjať?“, „Aké vedomosti, schopnosti a zručnosti nadobudnú?“ Učiteľ – sprievodca sa zaoberá nielen aspektami poznávacími, ale aj hodnotovými a uvažuje o vzdelávacích potrebách žiaka vzhľadom na učivo, ktoré vyučuje a vzhľadom na možnosti ďalšej aplikácie naučeného.
- didaktická analýza obsahu – naplánovanie rozvoja procesuálneho poznania žiaka. Týmto spôsobom dochádza prostredníctvom učiva k rozvoju kompetenčného profilu žiaka o ďalšie schopností, ako sú napríklad: schopnosť analýzy, syntézy, dedukcie, indukcie, schopnosti plánovať vlastné učenie, kriticky myslieť a iné. Tieto schopností majú „nadpredmetový“ charakter a v súčasných kurikulárnych dokumentoch sa označujú ako kľúčové kompetencie žiaka. V tejto fáze sa prejaví vzťah učiteľa k svojmu predmetu, jeho profesionalita, schopnosť zaujať žiaka, motivovať, aktualizovať učivo, vytvárať nové kreatívne didaktické materiály.
- didaktická analýza učiva má tri časti: analýza pojmová (analýza pojmov a vzťahov – zabezpečí učenie v súvislostiach), analýza operačná (analýza základných činností žiaka, ktoré sú dôležité pre jeho komplexný rozvoj), analýza medzi-predmetových väzieb (integrovaná výučba, dochádza k prepájaniu vedomostí žiakov s reálnymi skúsenosťami a poznatkami).

Sprevádzanie žiaka podporuje tímová spolupráca učiteľov, ktorej cieľom je výmena skúseností z plánovania a realizácie vyučovacích hodín. Pozitívnym prvkom v tejto oblasti je vytváranie pedagogických klubov, v ktorých sa stretávajú učitelia (majstri OV, inštruktori) s cieľom rozvíjať vlastný kompetenčný profil a následne zvyšovať úroveň komplexného rozvoja žiaka.

Uvádzame príklad pedagogického klubu učiteľov (majstrov OV, inštruktorov), ktorého cieľom je zvýšenie odborných kompetencií a zručností učiteľov. Nadobudnuté schopností potom aplikujú

v tvorivej práci so žiakmi s cieľom ďalšieho rozvoja gramotností žiaka, ktoré sú dôležité pre jeho úspešné uplatnenie v živote:

- **Pedagogický klub podnikateľských vedomostí a kľúčových zručností – prierezové témy.**

Zameranie pedagogického klubu:

Pedagogický klub sa bude zameriavať na rozvoj podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia, ako prierezovej témy, vychádzajúc z Európskeho rámca kompetencie k podnikavosti.

Cieľom realizácie aktivít pedagogického klubu je zvýšenie odborných kompetencií pedagogických zamestnancov pre ďalšie zvyšovanie úrovne podnikateľských vedomostí, ekonomického myslenia a projektových zručností žiakov naprieč vzdelávaním. Rozšírenie kompetenčného profilu pedagogického zamestnanca sa týka týchto oblastí:

- metódy rozvoja kritického myslenia,
- schopnosť vidieť príležitosti k rozvoju podnikateľských vedomostí, iniciatíva a proaktivita,
- kreatívne myslenie a tvorivosť,
- strategické myslenie a plánovanie – schopnosť kombinovať, spracovať nápady do podoby zámerov, schopnosť predvídať a dlhodobo plánovať,
- leadership a tímová spolupráca,
- sebarealizácia, sebahodnotenie s dôrazom na rozvoj silných stránok,
- finančná a ekonomická gramotnosť – schopnosť vidieť veci vo finančných súvislostiach.

Podnikateľské vedomosti, ekonomické myslenie a schopnosť riešiť problémové úlohy z tejto oblasti, sú dôležitými (kľúčovými) schopnosťami žiaka a predpokladom pre ďalší úspešný osobnostný a profesijný rast žiaka.

Činnosti a výstupy v rámci predmetného pedagogického klubu budú následne implementované do edukácie s cieľom rozvíjať u žiakov kompetencie tak, aby vedeli komunikovať, argumentovať, používať informácie a pracovať s nimi, riešiť problémy, poznali sami seba, vedeli spolupracovať v tíme, prezentovať sami seba, ale aj prácu v tíme, ekonomicky myslieť, tvoriť správne rozhodnutia, vytvárať podnikateľské zámery, stanovovať ukazovatele úspechu.

Ďalšími aktivitami členov pedagogického klubu chceme dosiahnuť, aby žiaci prostredníctvom vlastnej organizácie práce sa naučili riadiť seba, tím (firmu), vypracovať si harmonogram svojich prác, získavať potrebné informácie, spracovať ich, vedeli si hľadať aj problémy, ktoré treba riešiť, správne ich pomenovať, utvoriť hypotézu, overiť ju a pod.

Dôležitou aktivitou je tvorba vlastných didaktických materiálov, ktoré budú následne efektívnym nástrojom učenia sa žiakov. Počas pravidelných zasadnutí pedagogických klubov učitelia získavajú priestor na spoločné plánovanie aktivít s cieľom podporiť sprevádzanie žiaka SOŠ. Medzi takéto spoločne naplánované aktivity patria:

- projektové vyučovanie,
- projektový deň,
- adaptačný kurz,
- vytvorenie Centra fiktívnych firiem,

- o organizácia regionálneho veľtrhu nápadov a iné.

Povinné výstupy pedagogického klubu sú:

- o Tvorba Best Practice,
- o Prieskumno-analytická a tvorivá činnosť týkajúca sa výchovy a vzdelávania a vedúca k zlepšeniu a identifikácii OPS,
- o Výmena skúseností pri aplikácii moderných vyučovacích metód,
- o Výmena skúseností v oblasti medzi-predmetových vzťahov a integrovanej výučby,
- o Tvorba inovatívnych didaktických materiálov,
- o Diskusné posedia a štúdium odbornej literatúry,
- o Zápis (vstupná diagnostika) z identifikovania problémov v rozvoji podnikateľských vedomostí, ekonomického myslenia a schopnosti tvoriť projekt a navrhnúť možné riešenia.

Zameranie predmetného klubu vychádzalo z Európskeho rámca pre kompetenčný rozvoj, ktorý bol schválený Európskou komisiou v roku 2016.

Schéma č.1 Európsky rámec kompetencie k podnikavosti⁵

Súčasťou výstupu pedagogického klubu je tvorba Best Practice. Výhodou tejto písomnej formy zdieľania skúseností zo sprevádzania je možnosť jej prezentácie na metodických stretnutiach, na riešiteľských, projektových poradách a tiež poskytujú príležitosť k vytváraniu učebnej pomôcky „Katalóg Best Practice“ pre podporu sprevádzanie žiaka SOŠ.

⁵ Spracované podľa Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania – <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sk&pubId=7915&furtherPubs=yes>

Tabuľka č.1 Príklad Best Practice – sprevádzanie žiaka SOŠ

Téma Best Practice:	Solárne elektrárne
Názov:	Tímová práca žiakov o využití a dopadoch solárnej elektrárne na životné prostredie
Anotácia:	Príspevok sa zaoberá problematikou solárnych elektrární, ich výstavbou, prevádzkou (princípom premeny solárnej energie na elektrickú energiu), problémami súvisiacimi s likvidáciou solárnych panelov.
Ciele:	Cieľom edukácie je získať nové poznatky z oblasti alternatívnych zdrojov energie, prostredníctvom vlastnej aktívnej činnosti žiakov, konkrétne v oblasti problematiky solárnych elektrární. Ďalší cieľ: vyskúšať si rozhodovací proces týkajúci sa výberu vhodnej lokality pre výstavbu predmetnej elektrárne, a to s ohľadom na slnečný svit, dopad na životné prostredie a na elektroenergetickú sústavu.
Vyučovacie predmety:	Využitie elektrickej energie, Elektrické stroje a prístroje.
Študijný odbor a ročník:	Mechanik elektrotechnik, 3. ročník
Kľúčové kompetencie:	○ kompetencie k riešeniu problému, ○ kompetencie k učeniu, ○ komunikácia ○ odborné kompetencie.
Realizácia:	Učiteľ prostredníctvom brainstormingu zopakuje so žiakmi pojmy z oblasti fotovoltaiky. Prostredníctvom modelov: mini solárneho panelu, solárnych článkov, ampérmetra, diódy LED, vodičov, zdroja svetla - žiaci v tímoch zapájajú do série cez ampérmeter solárny mini článok a ako spotrebič použijú LED diódu. Zdrojom svetla (lampou) budú na mini solárny článok svietiť. Ampérmeter začne ukazovať hodnotu elektrického prúdu. Spotrebič, podľa intenzity osvetlenia začne svietiť. Žiaci popíšu princíp premeny solárnej energie na elektrickú a spôsob jej využitia. Ďalšou problémovou úlohou, ktorú žiaci riešia je prenos elektrickej energie získanej zo solárnej elektrárne do distribučnej siete. Poslednou úlohou je návrh recyklácie komponentov fotovoltaiky po ukončení prevádzky.
Reflexia:	Žiaci popísali princíp premeny solárnej energie

	na elektrickú energiu. Prostredníctvom modelov, v laboratórnych podmienkach zostavili model princípu fungovania solárnej elektrárne. Žiaci diskutovali o problematike fotovoltaiiky (riešili problémovú úlohu začlenenia skutočnej solárnej elektrárne do prírodného charakteru krajiny, hľadali odpovede na otázky recyklácie a likvidácie solárnych panelov po uplynutí doby ich životnosti).
Hodnotenie:	V rámci hodnotenia je zdôraznený podiel práce žiaka na práci tímu, jeho prínos k celkovému výsledku práce, schopnosť zapojiť sa do diskusie. Ďalej sú hodnotené vedomosti, schopnosti a postoje žiaka potrebné k inštalácii a k budúcej recyklácii komponentov fotovoltaiiky, s čo najmenším negatívnym dopadom na životné prostredie.

Uvádzame ďalšie námety pre tvorbu Best Practice s cieľom podpory sprevádzania žiaka SOŠ, ktoré sú určené pre každého učiteľa – sprievodcu:

- skúsenosti z edukačného procesu
 - stratégie vzdelávania vo vybratej vzdelávacej oblasti,
 - popis modelovej vyučovacej hodiny,
 - motivácia žiakov, overený postup,
 - nové formy hodnotenia žiakov,
 - práca s tímom,
- projektové vyučovanie, žiacke projekty
 - zameranie žiackeho projektu,
 - spôsob zaradenie projektu do výučby,
 - prínosy projektu pre komplexný rozvoj žiaka.
- školský vzdelávací program (ŠkVP)
 - úloha riaditeľa školy pri tvorbe školského vzdelávacieho programu,
 - práca tímlídov a jej výsledky,
 - učiteľ – sprievodca žiaka a jeho účasť na tvorbe ŠkVP,
 - evalvácia ŠkVP,
 - vplyv trhu práce na spracovanie ŠkVP,
 - predstavujeme náš ŠkVP (čím je náš ŠkVP zaujímavý, ako odráža špecifiká školy, vplyv osobnostných charakteristík žiakov na spracovanie ŠkVP).
- klíma školy, sebahodnotenie školy a školských vzdelávacích programov
 - motivácia učiteľa,

- využitie výsledkov sebahodnotenia školy pre...(tvorbu a inováciu vzdelávacieho programu, zlepšenie klímy školy, rozvoj spolupráce so sociálnymi partnermi, otvorenie školy verejnosti a iné).
 - vybrané výchovné otázky a ich riešenie.
- sociálne partnerstvo
 - spolupráca so sociálnymi partnermi pri tvorbe a realizácii školského vzdelávacieho programu, diagnostikovanie a analýza nárokov z praxe, zapojenie sociálnych partnerov do výučby a hodnotenia výsledkov, spolupráca s rodičmi, zriaďovateľom, komunitou.
 - komunitný život školy.

3.2. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ – komunitný život školy

Komunitný život školy má tieto charakteristiky:

- reaguje na potreby miestnej komunity,
- rozvíja a uskutočňuje nápady, vytvára nové trendy,
- vyzýva k spolupráci,
- zapojuje do procesu vzdelávania sociálnych partnerov.

Za ukazovatele kvality komunitného života školy, tzv. indikátory, považujeme:

- partnerský prístup,
- dobrovoľníctvo,
- ponuka vzdelávacích služieb,
- sociálna inklúzia,
- celoživotné vzdelávanie,
- spolupráca so sociálnymi partnermi,
- kultúra školy.

SOŠ prostredníctvom aktivít komunitného života vytvára jedinečné predpoklady pre sprevádzanie žiaka. Vytvorením rozsiahlej siete mimoškolskej činnosti umožníme každému žiakovi rozvíjať vlastné záujmy, zažívať úspech a kvalitne sa pripraviť na potreby súčasného trhu práce.

Uvádžame príklad naplánovanej mimoškolskej činnosti, ktorá rozvíja komunitný život školy a vytvára oporné prvky pre sprevádzanie žiaka SOŠ.

- Nová kvalita odborného vzdelávania a prípravy si vyžaduje **široké zapojenie pedagogických a odborných zamestnancov do "života školy"**. Povinnosťou každého učiteľa je zvyšovať úroveň vzdelávania tak, aby žiak bol v maximálnej miere pripravený na výkon povolania. Kvalitné odborné vzdelávanie je postavené na participácii, zúčastnenia sa čo najvyššieho počtu zamestnancov na mimoškolskej činnosti, na tímovej spolupráci a na budovaní spoločnej vízie školy. Moderná SOŠ je postavená na tímovej spolupráci, a nie na práci jednotlivcov (zvyčajne niekoľko, 2-4 zamestnanci školy, ktorí "ťahajú" mimoškolskú

činnosť). Každý zamestnanec modernej SOŠ disponuje tromi zlatými vetami o edukačnom procese a vzdelávacích službách poskytovaných školou, a teda musí byť súčasťou realizovaných aktivít školy. Naplánovaná mimoškolská činnosť ako forma komunitného rozvoja školy, môže mať aj takúto podobu:

1. Remeslo má zlaté dno - tematické a systematické sprevádzanie žiakov smerom ku koncepcii profesie. Aktivita má formu systematicky organizovaných workshopov, ktorých cieľom je rozvoj matematickej gramotnosti, podnikateľských zručností a ekonomického myslenia. Činnosti v rámci aktivity obsahujú prvky systému duálneho vzdelávania - spolupráca a tímová organizačná štruktúra, tvorba reálnych produktov z oblasti priemyselnej výroby, prezentácia pred verejnosťou. Učiteľ – sprievodca sa pravidelne stretáva so žiakmi a sprevádza ich pri rozvoji vyššie uvedených schopností.

2. Tvorivé dielne I. - cieľom aktivity je: rozvoj odborných kompetencií a praktických zručností pri výrobe produktov a ich ďalšia prezentácia v odbore 6444 H (čaišník, servírka), tvorba ukážok z technológie, rozvoj čitateľskej gramotnosti (práca s návodmi), rozvoj matematickej gramotnosti (riešenie problémových úloh). Aktivita je určená žiakom 1., alebo 2. ročníka príslušného odboru.

3. Tvorivé dielne II. pre odbor 8244 M (modelárstvo a navrhovanie obuvi), aktivita je určená pre žiakov 2. a 3. ročníka, nakoľko sa žiaci budú venovať činnostiam, ktoré vyžadujú vyššiu úroveň odborných zručností. Cieľom aktivity je rozvoj čitateľskej gramotnosti a podnikateľských zručností. Žiaci sa naučia ako prezentovať výrobky a ako pracovať s "PR".

4. Workshop - logistika nás baví. Žiaci budú vytvárať rôzne propagačné materiály, týkajúce sa moderných trendov v poskytovaní logistických služieb. Aktivita je určená pre žiakov študujúcich zameranie logistika, 3968 M. Cieľ aktivity: rozvoj podnikateľských zručností, matematickej gramotnosti (riešenie problémových logistických úloh, lineárne programovanie), rozvoj seba-prezentácie, kreativita a príprava na uplatnenie sa na trhu práce (prvok SDV).

5. Fiktívna firma v K-odboroch. Cieľ: rozvoj podnikateľských zručností, finančnej gramotnosti pre žiakov 3. alebo 4. ročníka naprieč K- odbormi SOŠ. Žiaci si pod vedením vyučujúceho (sprievodcu) osvoja postup pri zakladaní novej firmy v legislatívnych podmienkach SR, naučia sa vyhľadávať správne informácie, efektívne využijú svoju tvorivosť pri výbere obchodného mena, loga a sloganu firmy. Naučia sa účinnejšie pracovať s internetom a oboznámia sa so súvisiacimi zákonmi SR. Nadobudnú vedomosti a zručnosti v rôznych počítačových programoch, začnú vhodne využívať grafiku.

6. Koučing v príprave na povolanie - cieľom aktivity je rozvoj jazykových schopností, podnikateľských zručností a ekonomického myslenia. Prostredníctvom koučovania dochádza k odhaleniu, uvedomeniu si, rozšíreniu a posilneniu potenciálu osobnosti žiaka. Je to metóda založená na nedirektívnom vedení, na partnerstve medzi koučom a koučovaným. Žiak preberá zodpovednosť za dosiahnutie svojich cieľov, rozhoduje o spôsobe uskutočnenia cieľov, vytvára si vlastný akčný plán rozvoja.

7. Kurz kritického myslenia – cieľom aktivity je naučiť žiakov používať metódy kritického myslenia pri práci s informáciami, pri vyhodnocovaní dôveryhodnosti rôznych informačných zdrojov. Žiaci s vedením sprievodcu aktivity sa naučia používať rôzne nástroje pre vyhodnotenie situácie, ktoré im pomôžu robiť dobré rozhodnutia v bežnom živote (analýzu pre a proti, rozhodovaciu maticu, rozhodovacie grafy a iné).

8. Úspešní v odbore – kurz. Cieľom aktivity je zlepšiť kreativitu a zmysle pre inovácie u žiakov študijného odboru 2495 K autotronik. Sprevádzaním žiaka prostredníctvom tejto aktivity rozšírime jeho schopnosti o tieto dôležité kľúčové kompetencie:

- zodpovedný postoj k vlastnej profesijnej budúcnosti, a teda i k vzdelávaniu, uvedomenie si významu celoživotného vzdelávania,
- prehľad o možnostiach uplatnenia sa na trhu práce v danom odbore, flexibilita, prispôsobenie sa možnostiam uplatnenia,
- vhodne komunikovať s budúcimi zamestnávateľmi.

9. kurz: „nehovorme žiakom, čo nevedia.“ Cieľom kurzu je rozvoj kľúčových kompetencií žiaka pre 21. storočie, ako sú: riadiť sám seba, umenie sa rozhodnúť a reagovať na zmeny, objavovanie, tímová spolupráca, informačná gramotnosť, riešenie problémov. Žiaci budú riešiť komplexné úlohy zo života a z oblasti budúcej profesie s využitím IKT a moderných komunikačných nástrojov.

10. kurz: matematika v bežnom živote a v profesijnom rozvoji. Cieľom kurzu je rozvoj matematickej gramotnosti: matematického uvažovania, identifikácie postupov a vzťahov, interpretácie a komunikácie v matematickom jazyku, v tvorbe hodnotiacich posúdení. Súčasťou kompetenčného rozvoja žiaka je práca v oblasti zhromažďovania a zaznamenania údajov, prezentovanie a analýza dát a interpretácia výsledkov.

Edukačný proces v modernej SOŠ vychádza z požiadavky komplexného rozvoja žiaka (rozvoj nielen kognitívnej, ale aj psychomotorickej a afektívnej zložky osobnosti žiaka). Nové vnímanie modernej SOŠ vyžaduje prepájanie teórie s praxou, a to vo forme "bežného života" a diania v škole. Rozvoj gramotností v SOŠ nie je "javom" spojeným s prípravou Dňa otvorených dverí, alebo burzou povolaní. V modeli modernej SOŠ je rozvoj gramotnosti súčasťou denného pedagogického pôsobenia na žiaka. Cestou (metódou) ako dosiahnuť tento stav je realizácia komunitného rozvoja školy, v ktorom budú kompetenčne rásť žiaci aj učitelia. Žiak si prostredníctvom širokej palety mimoškolskej činnosti vyberie tú aktivitu, ktorú najviac potrebuje z pohľadu svojho budúceho povolania a života. Tým, že žiak si sám vyberá (plánuje) aktivity, stáva sa zodpovedným za výsledok svojej práce a zvyšuje sa jeho motivácia dosiahnuť čo najlepší výsledok.

Široká škála mimoškolskej činnosti predstavuje dôležitý prvok podpory sprevádzania žiaka SOŠ. Škola sa stáva spoločenstvom, v ktorom každý žiak nachádza dostatok priestoru pre svoj osobnostný rozvoj. Našou úlohou, úlohou pedagogického a odborného zamestnanca je vytvárať žiakom také edukačné podmienky, ktoré budú maximalizovať protektívne faktory a minimalizovať rizikové faktory, ktoré majú priamy vplyv na problémové správanie sa žiaka, na jeho školský neúspech a predčasné ukončenie štúdia. Tejto problematike sa venuje aj Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, ktorý vyzýva k výraznému posilneniu komunitného života školy.

Komplexný plán mimoškolskej činnosti predstavuje v našich podmienkach nielen príležitosť na zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy na povolanie, ale je aj významným faktorom reziliencie.

Príklad dobrej praxe z rozvoja komunitného života SOŠ je z Českej republiky, ktorá v roku 2008 participovala na medzinárodnom projekte: „Ověření standardů kvality komunitní školy – projekt

mezinárodního akčního výzkumu, který má za cíl ověřit funkčnost standardů pro mapování a posilování komunitní rozměru školy na celkem 80 školských zařízeních v 8 zemích⁶. V rámci ČR je národním partnerem a koordinátorem Sdružení konzultantů rozvoje organizací z Brna.

Celoživotní učení (Možnost učit se po celý život, získávat teoretické znalosti, odborné schopnosti, učit se pro radost)

Snažíme se, aby si žáci oblíbili proces učení se, soustředujeme se více na to, jak se učit, nejen na vědomosti a znalosti.				
Nabízíme podporu/pomoc a možnosti učení se pro všechny generace.				
Zajišťujeme výukové programy, které počítají s různými učebními způsoby a zahrnují rekreační, odborné a praktické vyučování.				
Využíváme komunitu jako zdroj učení se, zveme členy komunity, aby se podělili o své znalosti a odborné schopnosti s našimi zaměstnanci a žáky.				

Využíváme komunitu jako zdroj učení se, zveme lidi z komunity, aby se podělili o své vědomosti a odborné znalosti s našimi zaměstnanci a žáky

- Máme katalog schopností a odborných znalostí členů komunity, který je běžně dostupný zaměstnancům a je široce využíván.
- Organizujeme tematické veřejné školící dny, kdy jsou členové komunity zváni do školy a všichni se učíme společně.
- Zajišťujeme, aby schopnosti komunity byly oceňovány a hodnoceny pravidelně.
- Přivádíme žáky na akce komunity a podporujeme je v účasti (výstavy, představení, karnevaly).
- Zpracováváme i znalosti ostatních do studijního plánu, a tím ho zhodnocujeme.

Podporou sprevádzania žiaka SOŠ je aj tvorba tzv. akčných plánov školy. Škola si na obdobie jedného školského roka naplánuje konkrétne oblasti intervencie, z ktorých potom vyplýva plnenie konkrétnych úloh podporujúcich sprevádzanie žiaka.

Napríklad SOŠ elektrotechnická (modelový príklad) v spoločne zdieľanej vízii, kladie dôraz na digitálne inovácie, reálne projekty s participáciou žiakov a na maximálnu aktivizáciu žiakov. Akčný plán takejto školy pozostáva z intervencie v týchto oblastiach:

- podpora podnikavosti – realizácia odborných žiackych projektov. Žiaci sú podporovaní v samostatnosti, kreativite, tímovej spolupráci.
- rozvoj kariérového sprevádzania, ktorého súčasťou je prevencia predčasného ukončenia štúdia,
- podpora polytechnického vzdelávania – STEM a IT disciplíny sú základom pre mimoškolskú činnosť, realizáciu workshopov zameraných na spoluprácu s verejnosťou,

⁶ Lauermann, M. (2009). *Standardy kvality komunitní školy. In Český pedagogický výzkum v mezinárodním kontextu. Sborník příspěvků XVII. konference ČAPV.* Ostrava, Česká republika: PedF OU.

- OVP a spolupráca so zamestnávateľmi – vzdelávanie žiakov je optimálne nastavené, ak môžu počas štúdia riešiť reálne projekty využiteľné v praxi. Garantmi takýchto projektov môžu byť firmy, alebo iné organizácie patriace medzi sociálnych partnerov školy.
- rozvoj školy ako centra pre celoživotné vzdelávanie – škola je otvorená verejnosti a špecifickým cieľovým skupinám, ako sú žiaci ZŠ, MŠ, seniori, ktorým sú ponúkané kurzy z oblasti IT a STEM.
- čitateľská a matematická gramotnosť – realizácia projektu školskej televízie, ktorý vyžaduje od žiakov vyššiu úroveň kritického myslenia, spracovania informácií a ich prevedenia do vizuálnej podoby.

Do realizácie nepovinných projektov je odporúčané pre dosiahnutie cieľov (vízie) zapojiť **aspoň 40% žiakov a aspoň 50% učiteľov** (inštruktorov) v pozícii sprievodcov.

3.3. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ – výchovno-vzdelávací proces

Sprevádzanie žiaka je v súlade s princípmi modernej pedagogiky, ktorej východiskom je pedagogický konštruktivizmus. Základnou charakteristikou tejto koncepcie je presvedčenie, že proces učenia je procesom spojeným s aktivitou žiaka. Ku kľúčovým predpokladom tejto koncepcie patrí predpoklad, že učenie nezačína vstupom žiaka do školy a neprebíha len v školskom prostredí. Každý žiak si do školského prostredia prináša vlastné poznatky, postoje, zážitky a na základe týchto skúseností si vysvetľuje okolitý svet. Úlohou učiteľa – sprievodcu žiaka je vytvárať také edukačné podmienky, aby každý žiak dosiahol najvyššiu úroveň rozvoja svojej osobnosti. Proces učenia prevažne neprebíha transmisívnou cestou odovzdávania a prijímania informácií, ale naopak, aktivitou žiaka, ktorý si konštruje vlastné poznanie na základe učenia sa prostredníctvom získavania vlastných skúseností. Učiteľ – sprievodca žiaka vytvára také didaktické situácie, aby sa žiak dostal do pozície bádateľa, riešiteľa problémovej úlohy, projektu a pod. Nevyhnutnou požiadavkou je, aby didaktické situácie boli naplánované s ohľadom na individuálne vzdelávacie potreby žiaka, aby boli primerané výsledkom vstupnej diagnostiky vzdelávacích potrieb žiaka (zohľadňujeme individuálne špecifiká a možnosti žiaka).

Vo vyučovacom procese zohráva dôležitú úlohu vzájomná interakcia medzi učiteľom a žiakom. Kvalita tohto vzťahu môže významne ovplyvňovať postoje žiaka k učniu. Rozlišujeme dva základné a veľmi rozdielne modely vzťahu medzi učiteľom a žiakom:

- vyučovanie orientované smerom k učiteľovi - vyučovanie jednostranne orientované na obsah (učivo) a aktívny je predovšetkým učiteľ. Žiak je vnímaný ako pasívny príjemca informácií. Dôraz sa kladie na učiteľa a učivo. Predstaviteľ J.F. Herbart, tzv. herbatizmus (Teória vyučovania J.F. Herbarta, 1776-1841).
- Vyučovanie orientované na žiaka, hlavným predstaviteľom tejto koncepcie vyučovania je J.Dewey, ktorý začiatkom 20. storočia vystúpil s ostrou kritikou herbartovského vnímania vzdelávania. Východiskom názorov J.Deweya bola filozofia pragmatizmu, ktorá odmieta jednostranné slovné učenie (prednáška) a prácu s učebnicou, bez vlastnej aktívnej činnosti žiaka. Herbatizmus podľa Deweya vytvoril priepasť medzi školou a bežným životom žiaka.

Pasívny žiak – vyučovanie orientované smerom na učiteľa (Herbatizmus).

- Názor pasívneho žiaka na učenie: učenie je niečo, čo pre mňa robia odborníci. Úspech aj neúspech v učení je závislý od faktorov, ktoré nemôžem ovplyvniť.

Vnímanie úspechu/ neúspechu: môj úspech / neúspech v učení je výsledkom:

- môjho učiteľa,
- zdrojov, z ktorých čerpám,
- mojej inteligencie.

Ak nemám učebné výsledky, s ktorými by som bol spokojný, tak vinníkom je:

- učiteľ,
- učebnica,
- jednoducho mi to učenie nejde, a teda ja sám.

Pozícia pasívneho žiaka: nech je to teda ako chce, vzdám to!

Postoj pasívneho žiaka je oslabený. „Moju situáciu nemôžem zmeniť. Nejdem sa o to ani pokúšať, vzdám to.“

Pasívny žiak sa sústreďí: na záporné výsledky, na nedostatok síl vykonávať precíznu prácu, na všetko negatívne, prežíva pocit prehry, je fatalista a zúfa si.

Aktívny žiak – vyučovanie orientované na žiaka (Pragmatizmus). Pozícia učiteľa: sprievodca žiaka.

Názor aktívneho žiaka na učenie: učenie je niečo, čo robím sám pre seba. Úspech alebo neúspech je v mojich rukách, preto:

- potrebujem nájsť správne zdroje informácií,
- potrebujem si overiť, či učivu naozaj rozumiem,
- potrebujem zistiť, čo mi pri učení robí problémy,
- problémy budem riešiť priebežne,
- preberám kontrolu a zodpovednosť v plnení mojich učebných cieľov.

Ak nemám učebné výsledky, s ktorými by som bol spokojný, tak:

- potrebujem sa viac snažiť,
- zmeniť stratégiu učenia sa,
- začnem sa učiť z inej knihy,
- požiadam kamaráta o pomoc,
- porozmýšľam či som už podobne nepriaznivú situáciu prežíval, a čo mi vtedy pomohlo.

Aktívny žiak prežíva pocit voľnosti, samostatnosti, zodpovednosti voči vlastnému životu. Riadi svoj život, dôveruje svojim schopnostiam.

Postoj aktívneho žiaka k budúcnosti: „Viem, že niečo dokážem, chce to snahu a vytrvalosť.“

Žiak sa sústreďí na: pozitívne udalosti, na ďalší krok, na zlepšenie (nie na dosiahnutie dokonalosti).

Projektovanie výchovno-vzdelávacieho procesu, vyučovacej hodiny, s cieľom podpory sprevádzania žiaka SOŠ prebieha s dodržaním nasledovných zásad:

Vyučovacia hodina:

- musí mať logickú, efektívnu a ekonomicky naplánovanú štruktúru,
- musí obsahovať rôzne učebné činnosti a aktivizujúce a motivačné metódy (metódy sprevádzania),
- musí mať osobný rozmer pre žiaka,
- nesmie byť predimenzovaná ani poddimenzovaná,
- musí zohľadňovať fakt, že väčšina činností zaberie viac času, ako si myslíme,
- musí obsahovať ciele, spôsob akým budeme zdieľať tieto ciele so žiakmi a aké činnosti budú žiaci vykonávať pre dosiahnutie cieľov.

Dôležitými pedagogickými kategóriami, ktoré majú priamy vplyv na podporu sprevádzania žiaka sú:

- výchovno-vzdelávacie ciele,
- metódy výučby,
- výučbové stratégie.

Výchovno-vzdelávacie ciele vyučovacej hodiny – sú základnou pedagogickou kategóriou, prostriedkom projektovania výchovno-vzdelávacích výsledkov, vyjadrujú účel edukácie a implikujú smer interakcie učiteľ - žiak, metódy, princípy, prostriedky a organizačné formy. Táto pedagogická kategória je ovplyvnená historicky a kultúrne. Rozdiely medzi jednotlivými pedagogickými koncepciami (napr. herbatizmus, pragmatizmus) sú práve vo formulácii cieľov (herbatizmus – dôraz na kognitívne ciele, v zmysle encyklopedických vedomostí, bez zreteľa na ďalšie oblasti rozvoja osobnosti žiaka). Pragmatizmus formuluje ciele ako súhrn: poznatkov, produktívnej činnosti a praktických zručností, hodnôt a postojov.

V súčasnosti sa snažíme o to, aby cieľ edukačného procesu spĺňal kritérium praktickej aplikácie poznatkov. Je nutné prekonávať izolovanosť získaných poznatkov z jedného vyučovacieho predmetu a je potrebné hľadať súvislosti medzi obsahom predmetu, ktorý vyučujeme a obsahovým štandardom odborných predmetov podľa príslušného štátneho vzdelávacieho programu. Jedným z možných postupov, ako tento cieľ realizovať je didaktická analýza obsahu vyučovacích predmetov. Prevedieme didaktickú analýzu obsahu tematického celku, v rámci ktorej sa zamyslíme nad možnosťou rozvoja ďalších schopností a kompetencií žiaka. Výsledkom didaktickej analýzy je stanovenie metódy, ktorou budeme daný obsah učiva sprístupňovať žiakom tak, aby sme rozvíjali ich kritické myslenie, schopnosť analyzovať, klasifikovať, dedukovať, pozorovať a vyhodnocovať, plánovať vlastnú aktivitu a pod. Tieto schopnosti majú medzi-predmetový charakter a označujeme ich kompetencie. Didaktickou analýzou transformujeme učivo do štruktúry, ktorá má v rámci predmetov integrujúci charakter.

Najstaršou vyučovacou metódou je napodobňovanie (sociálne učenie), dieťa napodobňuje správanie dospelého, učen napodobňuje pracovný postup majstra. Metóda prednášky a rozhovoru je známa už z obdobia antického Grécka (Sokratovský rozhovor). V stredovekom školstve dominovali metódy slovné, stredoveké dišputy, ktoré sa uplatňujú aj v súčasnej edukácii ako forma dialogických metód. J.A. Komenský položil základy rozvoja vyučovacích metód vytvorením metódy analytickej,

syntetickej a synkritickej. Na pedagogické závery J.A. Komenského nadviazal J.J. Rousseau, (predstaviteľ nativizmu), ktorý sa zaoberal aktivizujúcimi vyučovacími metódami.

Implementáciou aktivizujúcich metód výučby rozvíjame osobnosť žiaka, pričom aktivitou rozumieme zvýšené úsilie žiaka, mobilizáciu psychických síl a angažované zapojenie sa do činnosti. Žiaci si vytvárajú pozitívne postoje k učeniu sa, prejavujú ochotu plniť úlohy. Pre úspešné uplatnenia sa žiaka v živote je dôležité, aby prostredníctvom správne zvolenej výučbovej metódy a vzdelávacích cieľov prebiehalo zvyšovanie úrovne v každej oblasti osobnosti žiaka – kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej. Je dôležité aby prostredníctvom implementácie aktivizujúcich metód žiak získal kompetencie dôležité pre 21. storočie.

V nasledujúcom texte uvádzame príklady aktivizujúcich metód výučby, pri ktorých je učiteľ (inštruktör) v pozícii sprievodcu žiaka a uskutočňuje podporu žiaka SOŠ na ceste za úspešných uplatnením sa v živote i v profesii (sprevádzanie).

- Dialogické metódy

Dialogické metódy predpokladajú slovnú interpretáciu medzi učiteľom a žiakmi – nielen dvojstrannú, ale i mnohostrannú, nielen jednosmernú ale i viacsmerú. Podstatou dialogických metód je rozhovor, dialóg, diskusia. Ich využitie (aplikácia) umožňuje okrem plnenia základného vzdelávacieho cieľa uskutočňovať ďalšie ciele, rozvíjať kľúčové kompetencie žiaka, napríklad: tímové riešenie problémových úloh, obhajoba názoru, správna argumentácia, presnosť formulácie atď. Dialogické metódy vystupujú samostatne alebo v spojení s inou metódou (napr. rozhovor v skupine v rámci činností, ktoré vyplývajú z inscenačnej metódy). Základom dialogickej metódy sú správne a presne formulované otázky.

Zásady správnej implementácie dialogickej metódy pre podporu sprevádzania žiaka SOŠ (pohľad didaktický):

- učiteľ zvažuje cieľ každého dialógu. Ten vyplýva z cieľov vyučovacej hodiny.
- z cieľavedomého konania vyplýva požiadavka udržania logickej a tematickej línie rozhovoru. Učiteľ udržiava povedomie žiakov o postupnosti jednotlivých sekvencií rozhovoru. Učiteľ upozorňuje žiakov na zmysel rozhovoru, jeho cieľ a jeho vzťah k celej výučbe.
- Nezabúdame žiakom nechať čas na premýšľanie. „Strach z ticha“ by nemal učiteľa viesť k tlaku na vyžadovanie odpovede.
- Pri diskusii, ktorá prebieha v celom triednom kolektíve, učiteľ dbá na to, aby sa do diskusie zapojili všetci žiaci.

- Diskusné metódy

Diskusné metódy nadväzujú na metódu rozhovoru. Predmetom komunikácie je určitý problém, ku ktorému sa diskutujúci vyjadrujú, vymieňajú si názory, uvádzajú argumenty, navrhujú a nachádzajú riešenia. Predpokladom pre úspešnú a účinnú aplikáciu diskusných metód je vhodne zvolená téma. Diskusia rozvíja u žiakov schopnosť aktívne a pohotovo využívať myšlienkové operácie, formulovať podstatu problému, presne sa vyjadrovať a zaujať pozitívne sociálne postoje.

○ Problémová metóda

Problémová metóda predstavuje užšie vymedzenie zo širokej koncepcie problémového vyučovania. Problémom alebo problémovou situáciou rozumieme:

- otázku, ktorá neobsahuje všetky potrebné údaje k vytvoreniu odpovede,
- náročnú situáciu, na ktorej vyriešenie má žiak predpoklady (schopnosť prekonať jej teoretickú alebo didaktickú záťaž) svojou aktivitou, napr. skúmaním, syntézou alebo analýzou zadaných (známych) údajov,
- úlohu, ktorej spôsob riešenia ani výsledok žiak nepozná, ale má vedomostí a schopností k vytvoreniu postupu riešenia tejto úlohy. Žiak pri riešení úlohy vytvára na základe predpokladov hypotézy, ktoré v ďalšom kroku overuje.

Didaktický problém obsahuje vždy tieto znaky: neznámy prvok, známy prvok, podmienky určujúce súvislosti a vzťahy medzi známymi a neznámymi prvkami.

Príklady problémových úloh:

- doplnenie neúplného textu z hľadiska jeho logického posúdenia,
- neštandardné usporiadanie časti do celku,
- nájdenie a oprava úmyselnej chyby v zadaní,
- vyčlenenie údajov, ktoré do schémy úlohy nepatria, pretože nespĺňajú zadané podmienky,
- negácia a formulácia pôvodného výroku,
- vyriešenie rozporu uvedením príkladu,
- výber správneho riešenia z viacerých možností,
- vytvorenie dôkazu k určitej definícii,
- nájdenie princípu schémy, algoritmu, postupu,
- návrh riešenia úlohy (samostatne alebo v tíme),
- objavenie problému v kooperácii s ostatnými žiakmi,
- samostatné objavenie problému, jeho formulácia, uvedenie hypotézy a zdôvodnenie riešenia.

○ Heuristická metóda

Pri tejto metóde žiak vyrieši úlohu na základe vlastných úvah. Učiteľ v pozícii sprievodcu, vytvorí vhodnú didaktickú situáciu (problémovú úlohu) a ďalšími otázkami rozvíja tvorivé myslenie žiaka. Námety k tvorbe didaktických situácií heuristickej povahy:

- variačné postupy, hľadanie viacerých alternatív, od bežných k menej bežným, rôzne postupy, voľby optimálnej varianty,
- analýza problému, určenie kľúčového postupu, stanovenie podmienok riešiteľnosti,
- určenie „pre“ a „proti“ argumentov, negácie námetov, rozpory, hľadanie protikladov,
- prechod od jednoznačných úvah k zvažovaniu a improvizácii.

Žiak v procese riešenia úlohy pracuje s vlastnou hypotézou, zaoberá sa jej verifikáciou. V rámci riešiteľského postupu prebieha diskusia medzi žiakmi v kooperujúcej skupine a medzi žiakmi a učiteľom.

Prínosom tejto metódy je, že učí žiaka pracovať s chybou. Chyba je prirodzenou súčasťou procesu učenia a jej odhalenie znamená ďalší posun vpred v myslení žiaka

Metóda je najvhodnejšia na hľadanie vzťahov a súvislostí medzi javmi a na hľadanie nových, kreatívnych riešení.

- Príklad problémovej úlohy – vytvorenia vhodnej didaktickej situácie pre žiakov študujúcich odbor 3760 M prevádzka a ekonomika dopravy.
- Zadanie problémovej úlohy: Na obrázku je malá časť mapy Bratislavy (obrázok 2)
Vašou úlohou je určiť mierku mapy z ktorej je malá časť na obrázku.
 - A. Popíšte svoj postup - vo forme jednoduchého návodu.
 - B. Ktoré hodnoty potrebujete poznať pre vyriešenie úlohy?
 - C. Navrhните spôsob, ako sa dá overiť presnosť vami určenej mierky.

Obr.2 Obrázkový materiál zo zadania úlohy⁷

Heuristický prístup pri riešení problémovej úlohy prináša výhody oproti transmisívnemu odovzdávaniu informácií, pretože rozvíjame samostatné myslenie a kreativitu žiaka, vyvolávame intenzívnu kognitívnu analýzu, zvyšujeme motiváciu a pro-aktivitu žiaka.

- Metódy simulačné a situačné

Tieto metódy sa začali vo vyššej miere uplatňovať v odbornom školstve od 80-tých rokov 20 storočia a to hlavne vo Francúzku a Kanade. Simulačné metódy približujú podrobnú analýzu skutočného problému, ktorý má žiak riešiť. Základom týchto metód je aktívny postoj žiaka. Učiteľ (inštruktor) – sprievodca vytvorí pre žiakov scenár problémovej úlohy, v ktorom nechýbajú situácie, v ktorých žiaci musia prijať určité rozhodnutie, čím získavajú nové operatívne poznatky.

Situačné metódy vychádzajú z reálnej situácie, s ktorou sa môžu žiaci stretnúť vo svojej odbornej praxi. Žiaci sa učia riešiť konfliktné situácie so zákazníkom, správať sa asertívne, pracovať v tíme na reálnom projekte a pod.

⁷ Spracované podľa Mapa schéma – mestská hromadná doprava Bratislava –
<https://imhd.sk/ba/mapa-schema-fullscreen/2186/Linky-MHD-a-IDS-20191101>

- Príklad: zadanie úlohy pre žiakov 3. ročníka odboru mechanik elektrotechnik 2697 K zameranie energetika v rámci projektu Leonardo da Vinci, riešiteľ: sosna o.z. (rozposlané emailom stredným odborným školám, 11/2014).

Obec Kostolany nad Hornádom

Košická ulica č. 34, 044 31 Kostolany nad Hornádom

Zadanie

Materská škola Kostolany nad Hornádom

Objekt materskej školy v obci Kostolany nad Hornádom pochádza z roku 1946. Obec zamýšľa rekonštrukciu budovy spolu s nadstavbou – pretvorením starej povaly na rozšírenie priestorov materskej školy, ktorá by týmto zvýšila svoju kapacitu na cca 45 detí. Privítali by sme posúdenie stavby z energetického hľadiska a navrhnutie možných riešení do budúcnosti, ktoré by boli zároveň finančne únosné na realizáciu.

Pôjde o návrhy na

- zníženie spotreby – racionalizácia spotreby (plyn?, elektrina?)
- výrobu energie- zamerať sa na obnoviteľné zdroje, využiť vysokoúčinné tradičné zdroje prípadne ich kombinácia

Plánovaná nadstavba:

- navrhnuť budovu z pohľadu čo najnižšej spotreby energií, použitia ekologických materiálov, osvetlenia, prirodzeného svetla, vykurovania. Možno využitia integrovaných technológií obnoviteľných zdrojov pri strešných krytinách, zvážiť tvar strechy pre využitie obnoviteľných zdrojov. Zhodnotiť pasívne využívanie slnečnej energie a pod.

Zadanie z projektu Leonardo da Vinci – zadanie pre SOŠ od sosna o.z.

Podpora sprevádzania žiaka SOŠ prebieha aj prostredníctvom ďalších pedagogických inovácií, ako sú napríklad:

- personalizované učenie,
- netradičné učebné úlohy,
- portfólio žiaka.

Personalizované učenie a jeho charakteristické znaky: aktívny žiak, učiteľ – sprievodca. V oblasti modernej pedagogiky je tento typ učenia odporúčaný pre odborné vzdelávanie (profesijnú prípravu) žiaka.

Personalizované učenie prenáša zodpovednosť a kontrolu vzdelávacích výstupov na žiaka, a to za splnenia dôležitých podmienok:

- žiak musí chcieť alebo musí byť pripravený prijať určitú mieru autonómie,
- žiak musí mať rozvinuté kompetencie, bez ktorých by táto autonómia nebola možná,
- žiakov postoj k autonómii je pozitívny,
- žiak je schopný v rámci autonómie efektívne sa učiť.

Rozsah autonómie a miera poskytnutej pomoci učiteľom, by mala závisieť od potrieb konkrétného žiaka a je nezávislá od presvedčenia učiteľa.

Personalizované učenie je učenie sa riešiť problémy z reálneho života, čo je primárnym cieľom vzdelávania. Z toho vyplýva, že je povinnosťou učiteľa – sprievodcu, viesť žiakov k tejto forme vzdelávania.

Personalizované učenie je založené na humanistických prístupoch. Úloha učiteľa je sprevádzať žiaka, poskytovať mu potrebu podporu. Hlavné výhody implementácie tejto formy učenia sú:

- zvyšuje sa vnútorná motivácia žiaka,
- dochádza k aktivizácii žiaka,
- žiak nadobúda schopnosť – „zdokonaľovať svoje učenie a výkon“,
- žiak sa učí zodpovednému prístupu k plneniu úloh, ktoré si sám stanovil.

Učenie prebieha vo fázach. Prvou fázou je sebahodnotenie žiaka. Žiak si kladie otázky: „Čo už viem o danej téme?“ „Aké mám skúsenosti s uvedeným softvérom, strojom,...“

Žiak uskutočňuje sebareflexiu, hodnotí úroveň svojich schopností, skúseností, rozmýšľa nad postupmi možného riešenia. Sebahodnotením začína každý nový cyklus učenia. Prostredníctvom sebareflexie sa do učebného procesu zapája žiakove „ja“, čo je cestou k sebazdokonaľovaniu.

Úloha učiteľa – sprievodcu v tejto fáze: zaistí, aby sebahodnotenie žiaka bola pozitívne, ale súčasne aj konštruktívne. V tejto fáze žiak začína rozmýšľať o dosiahnuteľných cieľoch. Ak učiteľ chce vstúpiť do hodnotenia žiaka urobí tak až po sebahodnotení.

V druhej fáze sa žiak zaoberá stanovením cieľov. Čo chce dosiahnuť? Aký postup zvolí, aké prekážky pri riešení problémovej úlohy očakáva. Nasleduje tvorba plánu, žiak premýšľa nad konkrétnymi činnosťami potrebnými k dosiahnutiu cieľov. Plán má mať písomnú podobu. Učiteľ - sprievodca v prípade nutnosti koriguje predstavy žiaka. Poslednou fázou je uskutočnenie plánu a monitorovanie priebehu jeho plnenia. Učiteľ v pozícii sprievodcu si uvedomuje, že cieľom personalizovaného učenia je naučiť žiakov veriť v samého seba, prevziať zodpovednosť za výsledky, a preto žiakom priebežne nepomáha s riešením úlohy.

Tvorba didaktických situácií podporujúcich sprevádzanie žiaka SOŠ – netradičné učebné úlohy.

Učebnými úlohami rozumieme dôkladne pripravenú prácu pre žiaka alebo skupinu žiakov, ktorá má zabezpečiť dosiahnutie stanovených vzdelávacích cieľov. Učebná úloha sa zameriava na päť parametrov učenia sa: obsahový, motivačný, operačný, formatívny, regulatívny. Úloha má rozvíjať vedomosti, schopnosti a zručnosti žiaka.

Z pohľadu sprevádzania žiaka rozlišujeme dva typy učebných úloh. Úlohy podporujúce sprevádzanie žiaka SOŠ a úlohy spojené s tradičnými metódami vzdelávania.

Tabuľka č.2 Rozdelenie učebných úloh

Tradičné učebné úlohy	Netradičné učebné úlohy (rich learning tasks)
- pripravujú žiaka na úspech v škole, - sústredia sa na učivo daného predmetu, - sú riešiteľné relatívne úzkym repertoárom izolovaných poznatkov, žiak zvyčajne postupuje analogicky podľa vzorového riešenia, - z pohľadu žiaka sú to umelé problémy, odtrhnuté od reálneho života, - izolované úlohy, bez kontextu, - kladú dôraz na dodržanie postupu, - umožňujú žiakom aplikovať len úzke	- pripravujú žiaka na úspešné riešenie bežných životných situácií (úspech v živote), - vychádzajú z učiva daného predmetu a pomáhajú rozvíjať medzi-predmetové vzťahy, - pôsobia na žiaka ako reálne problémy, - sú to úlohy, ktoré tvoria určitý logický rámec zasadený v kontexte, - majú formu príbehu, - kladú dôraz na riešenie problému,

spektrum z činností, ktoré ovládajú, - spájame ich s tradičným hodnotením, - umožňujú učiteľovi aplikovať len tradičné metódy výučby.	- kladú dôraz na rozhodovanie sa medzi alternatívami riešení, sú zacielené na tvorivosť, - spájame ich s kriteriálnym hodnotením, - umožňujú učiteľovi aplikovať široké spektrum metód a stratégií.
---	---

Učebné úlohy učiteľ - sprievodca aplikuje s víziou naplnenia troch základných cieľov pre komplexný rozvoj žiaka:

- kognitívny (schopnosť riešiť problémovú úlohu),
- afektívny (schopnosť prijať správny postoj a rozvíjať pozitívne emócie),
- sociálny (naučiť žiakov tímovej spolupráci, rozvíjať schopnosti konštruktívnej kritiky, argumentácie, prijať zodpovednosť za spoločný výsledok práce).

Učebné úlohy určené pre tímovú prácu žiakov, by mali zodpovedať uvedeným kritériám:

- vychádzajú z úrovne vstupného poznania žiakov, ale v procese riešenia nie sú limitované vstupným poznaním žiakov,
- majú charakter zaujímavého problému,
- vyvolávajú diskusiu medzi žiakmi,
- dajú sa rozložiť na sériu jednoduchších úloh,
- existuje niekoľko možností, alternatív ako úlohu riešiť,
- vyžadujú od žiakov k presné definovanie podmienok riešenia,
- prinášajú netriviálne riešenia,
- učia žiakov prezentovať a obhajovať výsledky riešení.

- Príklad netradičnej učebnej úlohy:

Názov úlohy: môj návrh značky (loga).

Vyučovací predmet: počítačová grafika.

Medzi-predmetové vzťahy, vyučovacie predmety: propagácia a reklama, odborné kreslenie, písmo.

Odbor vzdelávania: 6451 H aranžér, tretí ročník.

Tabuľka č.3 Netradičná učebná úloha

Názov úlohy	Môj návrh značky (loga)
- Anotácia:	- Hlavnou úlohou žiaka je navrhnuť a potom v programe (napr.CorelDRAW), vytvoriť známku, značku alebo logo fiktívnej firmy so zohľadnením všetkých pravidiel a zásad tvorby. - Žiaci pracujú samostatne. - Pri plnení úlohy uplatňujú vedomosti z predmetov propagácia a reklama, počítačová grafika, písmo a odborné kreslenie.

- Ciele: - Rozvíjané kľúčové kompetencie: - Realizácia: - Metódy a organizačné formy výučby: - Reflexia:	- Rozvoj odborných zručností, riešenie reálneho problému, uvedomenie si vlastných schopností v konkurenčnom prostredí, získanie skúseností s hodnotením vlastnej práce. - Kompetencia k riešeniu problémov, - Personálne a sociálne kompetencie, - IKT zručností, - Schopnosť efektívnej komunikácie. Úloha je rozdelená na časti. 1. Opakovanie učiva z predmetu propagácia a reklama: - Čo je značka? Uveďte druhy značiek, krátko ich charakterizujte, uveďte príklady. - Aké zásady, zákonitosti musím dodržiavať? - Kde všade sa značka (logo) používa? 2. Akými rôznymi spôsobmi je možné v programe Corel Draw vytvoriť značku (logo)? 3. Vypracujte značku postupom, ktorý je z vášho pohľadu najvhodnejší. Metóda sprevádzania – kombinácia aktivizujúcich metódy výučby. - Motivačná, heuristická, aplikačná, problémová. Organizačné formy výučby: - Samostatná práca žiakov, - Prezentácia výsledkov - návrhov značiek (loga) v tímoch. V priebehu pracovnej činnosti žiakov v prvej časti vyučovacieho procesu sú sprevádzaní k naplneniu cieľov edukácie prostredníctvom kladenia otázok, navrhujú riešenia, uvedomujú si svoje možnosti a schopnosti pri riešení tejto problematiky, sú kladne motivovaní. Riešia úlohy vyžadujúce zložité myšlienkové operácie. V druhej časti vyučovacieho procesu žiaci vytvárajú praktické aplikácie návrhov s použitím softvéru a prejavuje sa ich tvorivé myslenie a zmysel pre kreativitu. Žiaci na konci vyučovacieho procesu prezentujú svoje práce, najprv v tímoch a po dosiahnutí kompromisu,
--	---

- Hodnotenie a hodnotiace kritéria:	ktorá značka najlepšie spĺňa kritéria hodnotenia, tímlíder predstaví značku celej triede. - celková kompozícia práce, - vhodnosť použitého písma, - farebnosť práce.
--	--

Portfólio žiaka

Podpora sprevádzania žiaka SOŠ prebieha aj prostredníctvom zavedenia profesijného portfólia, ako nástroja pre komplexné zhodnotenie rozvoja žiaka.

Profesijné portfólio umožňuje dlhodobé zhromažďovanie informácií o výsledkoch, o postupoch v oblasti kariérovej zrelosti a o ďalších charakteristikách žiaka, súvisiacich s prípravou na povolanie.

Jednou z možností ako žiakom priblížiť potrebu zavedenia portfólia, tzv. prvý krok, je vytvorenie odborného denníka žiaka. Pri tvorbe odborného denníka si žiaci rozvíjajú kompetencie k pracovnému uplatneniu, k podnikateľským aktivitám a IKT zručností.

Vyučovací predmet, v rámci ktorého môžeme túto aktivitu zaradiť: technológia, odborný výcvik, informatika.

- Modelový príklad uvádzame pre odbor 2964 H cukrár, ročník 1.-3.

Realizácia: aktivita je zaradená do vyučovacieho predmetu technológia, vychádza z odborného obsahového okruhu Technológia a technologická príprava. Žiakov od 1.ročníka vedieme k tvorbe zápisu z každej absolvovanej exkurzie alebo praxe vo forme pracovných listov alebo zavedením špeciálneho záznamového hárku. Žiaci si do záznamového hárku vpisujú poznámky z odborných aktivít, ako sú napr. veľtrhy potravinárskych výrobkov, výstavy, súťaže, exkurzie do výrobných zariadení, návštevy u sociálnych partnerov školy a iné. Dôležité je, aby uviedli vlastný názor na každú z aktivít, na jej obsah, priebeh, organizáciu. Učiteľ – sprievodca sa oboznámi s týmito poznámkami žiakov a najkvalitnejšie (na základe stanovených kritérií) uverejní na webovej stránke školy. Nevyhnutnou súčasťou denníka sú fotografie a videá z aktivít. Žiaci si vedú odborný denník v elektronickej forme a odosielať ho na e-mail učiteľa.

Tabuľka č.4 Záznamový hárok odborného denníka

Názov aktivity	
- Miesto konania: - Dátum konania: - Čo je náplňou aktivity: - Organizoval (učiteľ-sprievodca): - Vzťah k predmetu: - Najzaujímavejšie informácie: - Môj názor: - Poznámka: - Autor správy (meno, trieda, dátum):	

Portfólia sú primárne určené ku komplexnému hodnoteniu žiaka a k monitorovaniu pokroku v rozvoji kognitívnych, afektívnych a psychomotorických schopností žiaka.

4. Sprevádzanie ako indikátor kvality modernej SOŠ

Kvalita odborného vzdelávania a prípravy (OVP) v oblasti stredného odborného vzdelávania a s ňou súvisiaca kvalita odbornej prípravy ľudských zdrojov je kľúčovou podmienkou pre rozvoj a úspech spoločnosti, ale aj globálnej ekonomiky EÚ. Z dôvodov zabezpečenia zvyšovania kvality OVP ustanovila v roku 2001 Európska komisia Technickú pracovnú skupinu (TGW), ktorá popísala ukazovatele kvality (indikátory) pre OVP na systémovej úrovni a navrhla Spoločný referenčný rámec pre rozvoj a reformu systémov kvality v OVP. Činnosť TWG bola v roku 2005 nahradená Európskou sieťou pre zaisťovanie kvality OVP pod názvom ENQA-VET, a od roku 2010 začala činnosť siete koordinovať Európska komisia pod názvom EQAVET⁸.

Moderná SOŠ reaguje na tieto požiadavky zvyšovania kvality v identifikovaných oblastiach, ktoré najčastejšie vyžadujú zmenu:

- úloha učiteľa a inštruktora,
- proces učenia,
- vyučovacie metódy,
- obsah výučby,
- učebné prostredie,
- reflexia výučby a odbornej prípravy.

Podpora sprevádzania žiaka SOŠ je súčasťou každej z identifikovaných oblastí, ktoré majú najvýraznejší vplyv na zvyšovanie kvality OVP.

V modernej SOŠ škole prebiehajú inovačné procesy, ktoré zhrnieme do ôsmich bodov. Každý z týchto procesov je podporným opatrením k systémovemu zavedeniu sprevádzania do „bežného života“ školy.

⁸ Spracované podľa: *European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training* - <https://www.eqavet.eu/EU-Quality-Assurance/For-VET-System>

1. Učitelia sú aktívni v procese celoživotného vzdelávania,
2. Organizačná štruktúra školy (tímová štruktúra) umožňuje flexibilitu pri zmenách a nových požiadavkách z externého aj z interného prostredia,
3. Štýl riadenia školy je založený na spolupráci, delegovaní zodpovednosti, vytváraní príležitosti pre zapojenie sa všetkých zamestnancov školy do činností organizovaných školou,
4. Škola má systematicky podporovaný komunitný život,
5. Tímy zložené z učiteľov, inštruktorov, sociálnych partnerov majú vysokú mieru autonómie a preberajú zodpovednosť za rozvoj školy v oblasti zameranej na procesy výučby,
6. Učitelia v pozícii sprievodcu žiaka aplikujú do výučby širokú škálu aktivizujúcich metód výučby,
7. Učitelia v pozícii sprievodcu diagnostikujú vstupné vzdelávacie potreby žiaka, aplikujú individuálny prístup k žiakom s cieľom, aby každý žiak bol úspešným,
8. V škole pravidelne prebiehajú autoevalvačné procesy.

Dôležitou oblasťou z pohľadu podpory sprevádzania je oblasť kvality: reflexia výchovno-vzdelávacieho procesu a odborného výcviku. Indikátory tejto oblasti sú:

- vzájomná hospitácia,
- výmena skúseností medzi učiteľmi (inštruktormi),
- tandemové vyučovanie a jeho reflexia,
- stáže na inej škole,
- spoločné metodické semináre,
- mentoring,
- hodnotenie a autoevalvácia,
- spätná väzba od žiakov, rodičov, sociálnych partnerov školy,
- externé hodnotenie.

Indikátor „vzájomná hospitácia“ prináša kľúčovú otázku: Využívajú učitelia možnosť vzájomnej hospitácie?

Tabuľka č.5 Príklady záznamového hárku pre vzájomné návštevy učiteľov (inštruktora) s cieľom pozorovať príležitosti pre zvýšenie kvality sprevádzania žiaka

Pozorovací (záznamový) hárok	Predmet: OV
Konkrétna situácia alebo výroky z vyučovacieho procesu, ktoré vás zaujali:	<i>Príklad vyplnenia</i> V úvodnej diskusii boli žiaci veľmi úprimní a otvorene hovorili aj o svojich rezervách v oblasti zručností, ktoré vyžaduje zamestnávateľ.
Čo na hodine oceňujem:	Oceňujem zaradenie tvorivých, netradičných úloh. Žiaci odboru cukrár si zostavovali vlastný katalóg produktov.
Čo mohlo byť inak:	Niektorí žiaci nezvládali tempo práce, chýbal individuálny prístup.

Rozbor hodiny – reflexia:	V úvodnej časti prebiehala diskusia k zhotoveniu katalógu cukrárenských výrobkov, v ďalšej časti sa venovali žiaci tvorivému riešeniu úlohy, pracovali samostatne. Spätná väzba prebiehala formou záverečnej prezentácie a diskusie k výsledkom.
---------------------------	--

V modernej SOŠ je táto oblasť kvality s jednoznačným vplyvom na podporu sprevádzania žiaka spojená s modernými metódami výučby, realizáciou okrúhlych stolov so sociálnymi partnermi školy, pravidelným stretávaním sa tímov, ktoré tvoria tímovú štruktúru školy.

V procese reflexie:

- učitelia posudzujú výsledky učenia podľa vlastných individuálnych noriem a individuálneho vývoja žiaka,
- učitelia implementujú slovný komentár k hodnoteniu, aplikujú škálovanie, podporujú žiaka v sebahodnotení,
- existuje spolupráca medzi školami, medzi školami a sociálnymi partnermi aj v tejto oblasti,
- učitelia zhromažďujú, hodnotia, zdieľajú príklady Best Practice.

4.1. Podpora sprevádzania žiaka SOŠ v školskom vzdelávacom programe

Školský vzdelávací program (ŠkVP) je základným pedagogickým dokumentom školy. Školský vzdelávací program vydáva riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade školy a písomnom súhlase zriaďovateľa školy podľa zákona § 7odsek 2. Zároveň je tento dokument príležitosťou pre zavádzanie inovácií do vzdelávania a zachytenia trendov vo vzdelávaní identifikovaných v rámci EÚ, ktorými sú témy:

- priemysel, práca a vzdelávanie 4.0,
- súlad obsahu vzdelávania s kvalifikačnými štandardmi Národnej sústavy kvalifikácie,
- akcent na horizontálnu a vertikálnu priestupnosť vzdelávacej sústavy,
- akcent na učenie sa prácou (learning by doing).

Školský vzdelávací program obsahuje:

- všeobecné údaje
- charakteristiku ŠkVP.

V rámci charakteristiky ŠkVP je vytvorený priestor pre potvrdenie implementácie trendov do vzdelávania, ktoré podporujú sprevádzanie žiaka SOŠ.

V kapitole „**Zameranie, profilácia školy**“ je priestor pre informovanie širokej verejnosti (záujemcov o vzdelávanie), o tom na akých tradíciách škola vytvára stratégiu ďalšieho rozvoja, aké je postavenie školy v regióne, možnosti a „ďalšie“ služby, ktoré škola poskytuje (popis komunitného života školy), aké má škola medzinárodné kontakty, prečo by si záujemca mal vybrať práve túto školu.

V tradične vnímanom ŠkVP je v kapitole charakteristika školy, plánované aktivity - podrobne rozpísaná krúžková činnosť:

Názov krúžku: • internet pre každého • Hravá informatika • Krúžok slovenského jazyka • Krúžok matematiky • Fyzikálno-astronomický krúžok • Konverzácie z nemeckého jazyka • Športovo-turistický krúžok • Volejbal – chlapci, florbal • Krúžok angličtina pre maturantov • Internet-pre teba • Technika • Čitateľský krúžok • Výpočtová technika • Píšeme desiatimi • Basketbal, futbal • Daňovníctvo a účtovníctvo • Volejbalový krúžok • Elektrotechnika zábavne • Príroda- krúžok

V modernej SOŠ sú plánované aktivity príležitosť pre rozvoj komunitného života školy – aplikácie podpory sprevádzania žiaka SOŠ (časť ŠkVP charakteristika školy, plánované aktivity). Plánovanie mimoškolskej činnosti je súčasťou spolupráce so sociálnymi partnermi školy, ktorí identifikujú z pohľadu zamestnávateľa schopnosti, ktoré je potrebné u žiakov rozvíjať aj prostredníctvom mimoškolskej činnosti.

- Príklad vyplnenia časti plánované aktivity v ŠkVP modernej SOŠ:

Medzi „najproblematickejšie kompetencie“, z pohľadu regionálnych zamestnávateľov, ktoré sú však nevyhnutné pre úspešné uplatnenie nášho absolventa, patria:

- čitateľská gramotnosť a jazykové zručnosti - práca s textom, neschopnosť identifikovať kľúčové myšlienky, odlíšiť podstatné od menej podstatného, znížená schopnosť analýzy textu, hľadanie súvislostí, kritické myslenie pri práci s informáciami.
- matematická gramotnosť - nižšia úroveň analytického myslenia, časté: slabé pojmové ukotvenie, nižšia úroveň abstrakcie, časté: riešenie úloh formou pokus -omyl.
- finančná gramotnosť- problematiké sú hlavne oblasti plánovania (všetky formy: krátkodobé, strednodobé i dlhodobé), nedostatok skúseností s nekalými obchodnými praktikami (kompetencie spotrebiteľa), nižšia úroveň pri tvorbe rozhodnutí, nízka úroveň samostatnosti.
- IKT vedomostí - nižšia úroveň riešenia problémových úloh z oblasti IKT, prejavy "naučenej bezmocnosti".
- podnikateľské zručnosti: rezervy v pro-klientskom prístupe, v komunikácii so zákazníkom, asertivita, schopnosť predchádzať konfliktom, správna argumentácia.
- prírodovedná gramotnosť: nízky záujem o aktivity z oblasti prírodovedného vzdelávania (STEM), časté prejavy: formalizované poznanie prírodných javov (fyzikálne zákonitosti, elektrotechnika).

Na základe vstupnej pedagogickej diagnostiky sme navrhli 25 mimoškolských aktivít (záujmových útvarov), ktorých cieľom je poskytnúť ďalší priestor pre podporu sprevádzania žiaka SOŠ.

Plán mimoškolskej činnosti (ukážka z plánu 25 aktivít):

- Tvorivé dielne II. pre odbor 8244 M (modelárstvo a navrhovanie obuvi), aktivita je určená pre žiakov II. a III. ročníka, nakoľko sa žiaci budú venovať činnostiam, ktoré vyžadujú vyššiu úroveň odborných zručností.

Cieľom aktivity je rozvoj čitateľskej gramotnosti a podnikateľských zručností. Žiaci sa naučia ako prezentovať výrobky a ako pracovať s "PR".

- Aplikácia tvorby projektu pre komplexný rozvoj žiaka.

Cieľ aktivity: rozvoj podnikateľských zručností, čitateľskej gramotnosti prostredníctvom tvorby projektov - riešenia problémových úloh z bežného života a prebieha sprevádzanie žiaka vedúce k jeho začleneniu na trhu práce. Aktivita je určená žiakom všetkých odborov, ktoré poskytuje SOŠ, a ktorí navštevujú 1. ročník.

- „Work – Shopy“: Podnikaj v odbore

Cieľom aktivity je zlepšiť kreativitu a zmysle pre inovácie u žiakov študijného odboru 2495 K autotronik. Sprevádzaním žiaka prostredníctvom tejto aktivity rozšírime jeho schopnosti o tieto dôležité kľúčové kompetencie:

- zodpovedný postoj k vlastnej profesijnej budúcnosti, a teda i k vzdelávaniu, uvedomovať si význam celoživotného vzdelávania,
- prehľad o možnostiach uplatnenia sa na trhu práce v danom odbore,
- vhodne komunikovať s budúcimi zamestnávateľmi.

Žiaci realizáciou aktivít mimoškolskej činnosti budú cielene rozvíjať tvorivosť, kritické myslenie, a ďalšie kľúčové kompetencie, ktoré vedú k zvýšeniu schopností a úrovne odbornej prípravy žiaka v rôznych oblastiach a prispievajú ku kvalitnejšej príprave žiaka na povolanie, **znižujú mieru predčasného ukončenia štúdia, a to hlavne u rizikovej skupiny** (plán umožní realizovať komplexný rozvoj osobnosti aj u žiakov so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami).

V rámci nových trendov a podpory sprevádzania žiaka SOŠ sa rozširuje charakteristika spôsobilosti žiaka v oblasti digitálnej gramotnosti (Európa 2020, Digitálna agenda pre Európu)⁹:

- zapojenie sa do spoločnosti prostredníctvom digitálnych technológií,
- správa digitálnej identity,
- právne normy v digitálnom prostredí,
- etika v digitálnom prostredí,
- tvorba nového digitálneho obsahu, remix,
- interakcia prostredníctvom digitálnych technológií,
- zdieľanie prostredníctvom digitálnych technológií.

Uvedené témy sú ďalej rozpracované do aktivít mimoškolskej činnosti.

⁹ Spracované podľa: *Stratégia Európa 2020* – <https://www.eu2020.gov.sk//strategia-europa-2020/>

- **Profil absolventa** – tvorí najvýznamnejšiu časť ŠkVP. Charakterizuje kompetencie absolventa z hľadiska identifikovaných zámerov školy, tvorí základ pre budovanie koncepcie školy a obsah celého vzdelávacieho programu. Profil absolventa je dôležitým zdrojom informácií v internom aj v externom prostredí školy.
- Profil absolventa je prepojený s kvalifikáciou podľa Slovenského kvalifikačného rámca (SKKR). Prínosom kvalifikačných rámcov vrátane SKKR sú:
 - podpora mobility učiacich sa a pracujúcich, zjednodušenie popisu ich úrovne kompetencií zamestnávateľom a jednoznačná interpretácia kvalifikácií,
 - zlepšenie prístupu k ČŽV zo strany jednotlivcov, možnosť kombinovať vzdelávacie výstupy z rôznych prostredí, a teda zníženie bariér vo vzdelávaní,
 - zameranie na vzdelávacie výstupy a zabezpečenie ekvivalenciu a relevantnosť kvalifikácií získaných rôznymi cestami.

Ciele prepojenia profilu absolventa s kvalifikáciou:

- inovácie v systéme OVP, kedy SKKR bude ovplyvňovať tvorbu, poskytovanie a uznávanie kvalifikácií na základe explicitne stanovených kritérií,
- regulácia existujúceho systému OVP a vplyv na tvorbu nových a úpravu existujúcich všeobecne záväzných právnych predpisov,
- integrácia oblastí ČŽV tak, aby jednotlivec mohol dosiahnuť kvalifikáciu bez ohľadu na vzdelávaciu cestu a spôsob, akým k nej dospel,
- informovanosť o aktuálnom stave NSK, vývoji kvalifikácií, možnostiach ich získania a uplatnenia,
- zabezpečenie kvality kvalifikácií prostredníctvom orientácie na vzdelávacie výstupy.

Príklad

Odborné kompetencie v pôvodnom ŠkVP :

Požadované vedomosti

Absolvent má:

- poznať zásady bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, hygieny práce, tvorby a ochrany životného prostredia,
- ovládať základy bezpečnosti práce s elektrickými zariadeniami,
- poznať spôsoby zobrazovania elektrických súčiastok a elektronických zariadení,
- poznať materiály, ich vlastnosti a využitie v elektrotechnike,
- poznať základnú meraciu techniku, princípy a metódy merania a vyhodnocovania,
- ovládať systém používania IP adresného priestoru,
-

Odborné kompetencie v ŠkVP modernej SOŠ , zohľadňujúce požiadavky zamestnávateľov (karta kvalifikácie, prepojenie s kvalifikačným štandardom - SKKR¹⁰) :

¹⁰ Spracované podľa: *Slovenský kvalifikačný rámec* –
<https://www.kvalifikacie.sk/kartoteka-kariet-kvalifikacii#/>

Požadované vedomosti:

Absolvent má:

- vysvetliť základy bezpečnosti práce s elektrickými zariadeniami,
- predviesť zobrazovanie elektrických súčiastok a elektronických zariadení,
- popísať vlastnosti materiálov a ich využitie v elektrotechnike,
- popísať meráciu a regulačnú techniku pre prácu v počítačovej sieti,
- popísať systém používania IP adresného priestoru,

....

Príklad:

V prvej časti „Väzba NSK na školský vzdelávací program“ uvádzame nadviazanie Národnej sústavy kvalifikácii na školský vzdelávací program a v druhej časti s názvom „Kvalifikácia“ uvádzame zjednotenie popisu študijného odboru s kvalifikáciou.

Väzba NSK na Školský vzdelávací program

- Zjednotenie vzdelávacích výstupov: NSP, NSK, ŠkVP
- Efektívne prepojenie odborného vzdelávania s požiadavkami trhu práce,
- Identifikácia deskriptorov v rámci výučby konkrétneho predmetu,
- Súlad kvalifikačného štandardu a vzdelávacích výstupov v ŠkVP
- Prepojenie profilu absolventa- charakteristika, kompetencie s požiadavkami na vedomosti, zručnosti a kompetencie danej kvalifikácie (úplnej alebo čiastkovej).

Kvalifikácia

- Autoelektronik - diagnostik
- Názov študijného odboru: mechanik elektrotechnik – oblasť autoelektronika
- ISCED 11 354
- Kvalifikáciu poskytuje: identifikačné údaje SOŠ
- ISCO-08: 2149026
- Pracovné uplatnenie absolventov: autoelektronik-diagnostik pre všetky motorové vozidlá s riadiacou jednotkou v autoservisoch, v mobilných asistenčných službách, stanice technickej kontroly
- Kvalifikačný štandard - prepojenie s obsahovým štandardom ŠkVP
- Hodnotiaci štandard - prepojenie s výkonovým štandardom ŠkVP
- Prepojenie prostredníctvom vzdelávacích výstupov

SKKR prostredníctvom metód a nástrojov hodnotenia prináša inovácie do ŠkVP. Aj v tejto oblasti sa nástroje hodnotiaceho štandardu stávajú prostriedkom sprevádzania žiaka SOŠ. Okrem písomných a ústnych skúšok prináša aj praktické skúšky. Nástroje hodnotenia kladú dôraz na podporu žiaka SOŠ, na formovanie jeho kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej zložky poznania a prípravy na povolanie.

Nástroje hodnotiaceho štandardu kvalifikácie, sú:

- ústne skúšky – zisťujú predovšetkým úroveň vedomostí a úroveň osvojenia si obsahu učiva, úroveň myslenia a vyjadrovania sa, schopnosť aplikovať vedomosti pri opise javu, úlohy, pojmu a pod. Prednosťou ústneho skúšania je, že skúšajúci ma možnosť sledovať myšlienkové postupy žiaka.
- písomné skúšky – žiak sa vyjadruje písomne, čím poskytuje priamy dôkaz o svojom výkone. Písomné skúšanie nasleduje až po zvládnutí nevyhnutných zručností. Písomnou skúškou sa najčastejšie zisťuje:
 - Osvojenie si súvislostí,
 - Osvojenie metód a algoritmov riešenia úloh,
 - Spôsobilosť komunikovať pomocou termínov a znakov.
- praktické skúšky – zisťuje sa úroveň kompetencií a zručností žiakov v kognitívnej, manuálnej a experimentálnej činnosti, schopnosť implementovať teoretické vedomosti v praktických činnostiach. Preveruje sa úroveň zodpovednosti, samostatnosti a sociálnej spôsobilosti žiaka. Praktické skúšky sú náročné na prípravu, preto sa často nahrádzajú len pozorovaním žiaka, čo však znižuje možnosť tejto formy nástroja pre komplexný rozvoj žiaka. Preto aj v oblasti hodnotenia je nevyhnutné, aby učiteľ (inštruktor) bol sprievodcom žiaka a aby plne využil túto príležitosť v prospech žiaka.

Prepojením ŠkVP s kartou kvalifikácie dosiahneme výraznú podporu sprevádzania žiaka na SOŠ, nakoľko kvalifikačný a hodnotiaci štandard bol zadefinovaný v spolupráci so sociálnymi partnermi a zohľadňuje potrebu zjednotenia vzdelávacích výstupov žiaka.

4.2. Sprevádzania žiaka SOŠ ako súčasť teórie ekonómia vzdelávania

Ekonómia vzdelávania sa zaoberá otázkami nákladov na vzdelávanie, efektívnosťou a kvalitou vzdelávania, vzdelávaním v prepojení na potreby trhu práce, marketingom školy.

Sprevádzanie žiaka SOŠ vysvetľuje efektívnosť vzdelávania, ktorá sa nedá v školskom prostredí definovať len prostredníctvom vzťahu medzi „vstupmi“ a „výstupmi“. Sprevádzanie žiaka predstavuje významný dlhodobý efekt vzdelávania, tzv. pridanú hodnotu vo vzdelávaní.

Všeobecne sa od vzdelávacieho procesu vyžaduje, aby poskytoval, čo najvyššiu kvalitu. Najvyššia kvalita sa v teórii ekonómie vzdelávania vyjadruje v pridanej hodnote, ktorou sa rozumie to, čo škola vyprodukuje u žiakov svojim pôsobením v oblasti prípravy žiaka na súčasné potreby trhu práce. Sprevádzanie žiaka SOŠ predstavuje dôslednú, systematickú, v ŠkVP ukotvenú prípravu žiaka na dosiahnutie úspechu v profesii a v živote.

S kvalitou vzdelávania súvisí akontabilita – zodpovednosť škôl za vzdelávanie, ktoré prinesie pre žiaka očakávanú pridanú hodnotu. Pojem akontabilita vyjadruje to, že:

- škola, alebo iné vzdelávacie prostredie nesie zodpovednosť za kvalitu poskytovaných vzdelávacích služieb,
- táto zodpovednosť je zadefinovaná vo vzťahu k žiakom, rodičom a ostatným sociálnym partnerom školy,

- škola si uvedomuje svoju zodpovednosť a je schopná nájsť vhodné spôsoby komunikácie s verejnosťou, s cieľom informovania o poskytovanej pridanej hodnote vo vzdelávaní.

Analýzu akontability SOŠ uskutočnili v roku 1999 v Českej republike¹¹, a to na základe odpovedí zamestnávateľov a ďalších sociálnych partnerov SOŠ. Zamestnávatelia odpovedali na otázky z oblasti: „Ktoré odborné a všeobecné schopnosti rozvíja škola, v akej miere?“ Na základe odpovedí bol vypracovaný index plnenia úloh školy. Čím vyšší je index plnenia úloh školy, tým je vyššia úroveň akontability školy. Výsledky analýzy ukázali, že absentuje jazyková príprava a komunikačné zručnosti žiakov, pričom priradená miera zodpovednosti v tejto kategórii je u škôl až 86%. Prejavili sa tiež nedostatky (nesúlad) medzi odbornou prípravou v škole a vo firme.

Súčasťou ekonómie vzdelávania je predstaviť okruh problémov, v ktorých sa skúmajú väzby medzi vzdelávaním a trhom práce. Kľúčovými témami sú:

- prechod mladých ľudí zo škôl do zamestnania,
- nezamestnanosť v nadväznosti na úroveň dosiahnutého vzdelania,
- predčasne ukončenie vzdelávania a jeho účinky na hospodársku sféru,
- ekonomická návratnosť vzdelávania pre jednotlivca a spoločnosť.

Na základe analýz, ktoré v tejto oblasti boli uskutočnené¹²,

- v roku 1996, 1998 OECD a EÚ s názvom „Pohľad na školstvo v ukazovateľoch OECD“,
- v roku 2008 OECD s názvom *Education at a Glance: OECD Indicators*, bola identifikovaná potreba sprevádzania žiaka SOŠ, ako významného opatrenia k reálnej príprave žiaka, k úspešnému uplatneniu v profesii a v živote.

Sprevádzanie je prevenciou pred fenoménom tzv. školskej neúspešnosti. Ide o prípady, v ktorých mladí ľudia z rôznych dôvodov neukončia určitú úroveň vzdelávania, alebo ich vzdelávacie výstupy nepostačujú k získaniu kvalifikácie. Táto situácia vyvoláva negatívne sociálne dôsledky. Mládež, ktorá nedokončí sekundárne vzdelávanie má uzavretú cestu k získaniu odbornej kvalifikácie, čím sa podstatne znižuje rozsah pracovných možností, a práve táto skupina má najvyššie zastúpenie medzi dlhodobo nezamestnanými.

Sprevádzanie žiaka SOŠ je dôležitou metódou a formou pre rozvoj partnerského vzťahu medzi učiteľom (inštruktorom) a žiakom s cieľom zabezpečiť komplexný rozvoj žiaka tak, aby sa pojem úspech stal súčasťou bežného života žiaka, jeho aktivít v rámci teoretickej prípravy a OVP.

¹¹ Šťastnová, P. (1999). *Absolventi na trhu práce, Čo zamestnávatelia očakávajú*. Praha, Česká republika: Ústav pro informace a vzdělávání.

¹² Spracované podľa: *Education at a Glance: OECD Indicators* - <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/educationataglance2008oecdindicators.htm>

Zoznam použitej literatúry

1. Bendl, S., Kucharská, A. (2008). *Kapitoly ze školní pedagogiky a školní psychologie*. Praha, Česká republika: Univerzita Karlova v Praze.
2. Kasíková, H. (2009). *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha, Česká republika: Portál.
3. Lauermann, M. (2009). *Standardy kvality komunitní školy*. In *Český pedagogický výzkum v mezinárodním kontextu. Sborník příspěvků XVII. konference ČAPV*. Ostrava, Česká republika: PedF OU.
4. Maňák, J. (2003). *Výukové metody*. Praha, Česká republika: Paido.
5. Průcha, J. (2009). *Prehľad pedagogiky*. Praha, Česká republika: Portál.
6. Šťastnová, P. (1999). *Absolventi na trhu práce, Čo zamestnávateľia očakávajú*. Praha, Česká republika: Ústav pro informace a vzdělávání.
7. Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 65/2015 Z. z. o stredných školách. (24. marca 2015).
8. Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 251/2018 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania. (5. septembra 2018).
9. Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 252/2018 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl. (5. septembra 2018).
10. Zákon č. 61/2015 o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov. (12. marca 2015).